Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen

Derde meting

Rita Kennis
Ton Eimers
Annet Jager

Nijmegen, juni 2011

KBA projectnummer [2010.921]

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2011 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1 Beschrijving en opzet van de experimenten 1
1.1 Doelstelling 1
1.2 Experiment bij Citaverde College 2
1.3 Experiment bij Edudelta College 3
1.4 Opzet van het onderzoek 3

2 Experiment Citaverde College 5
2.1 Doel van het experiment en hoofdvragen 5
2.2 De keuze voor een vmbo-school 5
2.2.1 Roermond 5
2.2.2 Nederweert 9
2.2.3 Segregatie in het onderwijs 11
2.2.4 Het experiment in de omgeving 12
2.3 De keuze voor een sector in het vmbo 14
2.3.1 Roermond 14
2.3.2 Nederweert 17
2.4 De keuze voor een opleiding in het mbo 19
2.4.1 Roermond 20
2.4.2 Nederweert 20
2.4.3 De Groene Keten 21
2.5 Conclusie 22

3 Experiment Edudelta College 27
3.1 Doel van het experiment en hoofdvragen 27
3.2 De keuze voor een sector in het vmbo en de bekendheid van het Edudelta College 28
3.2.1 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in het vmbo 28
3.2.2 De ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College 29
3.3 De keuze voor een opleiding in het mbo 31
3.3.1 De ontwikkeling in de doorstroom richting mbo-groen 31
3.3.2 De ontwikkeling in de instroom van het Edudelta College 32
3.3.3 Conclusies 37

4 Beantwoording onderzoeksvragen 39
4.1 Reikwijdte van de conclusies 39
4.2 Onderzoeksvragen experiment Citaverde College 39
4.3 Onderzoeksvragen experiment Edudelta College 44

Bijlage 1 - Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College 47
Bijlage 2 - Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Edudelta College 49
Bijlage 3 - Overzicht gesproken personen 51

1 Beschrijving en opzet van de experimenten

1.1 Doelstelling

In het mbo-groen komt ruim de helft van de deelnemers vanuit het vmbo-groen (beroepsgerichte leerwegen).[1] De instroom is dus voor een groot deel afhankelijk van de doorstroom vanuit het groene vmbo. De groene vmbo-scholen mogen wettelijk gezien de theoretische leerweg (TL) niet aanbieden – tenzij het een fusie met een categoriale mavo betreft. Het ontbreken van de TL in het vmbo vormt een obstakel in het aantrekken van deelnemers in het mbo-groen op de niveaus 3 en 4. Aangezien het verwante vmbo-groen niet beschikt over de TL, heeft het mbo-groen wat betreft de potentiële doorstroom naar niveau 4 mbo een mogelijke achterstand op het overige mbo.

De ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) (tegenwoordig Economische Zaken, Landbouw en Innovatie – ELI) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) hebben daarom gezamenlijk de AOC's het Citaverde College en de Edudelta Onderwijsgroep in de gelegenheid gesteld een experiment betreffende de theoretische leerweg (TL) uit te voeren.
Het doel van dit experiment is om de doorstroom vanuit het vmbo naar mbo-groen niveau 4 te bevorderen. Om dit (te trachten) te bereiken wordt in het experiment ingezet op de realisatie van een evenwichtige verdeling van de leerling-populatie vmbo groen over alle vmbo-niveaus aan een AOC. Ook het verbeteren van de informatievoorziening over het mbo-groen is onderdeel van het experiment. De veronderstelling achter het experiment is dat het mbo-groen grotendeels onbekend is bij een groot deel van de potentiële instroom, waardoor leerlingen geen weloverwogen keuze kunnen maken.

Voor het vergroten van het instroompotentieel in het mbo-groen door toevoeging van de TL-mogelijkheid binnen het vmbo-groen is meer nodig dan het louter aanbieden van de TL als keuzemogelijkheid. In feite is er sprake van een keten van keuzemomenten: ouders en leerlingen moeten er éérst voor kiezen om naar het groene vmbo te gaan, vervolgens moeten leerlingen na twee of drie jaar kiezen voor de TL en de sector (het vakkenpakket) groen binnen de TL. Daarna moeten de leerlingen na vier jaar nog kiezen voor een groene mbo-opleiding.
Na verloop van jaren zou de instroom in het vmbo, de doorstroom naar de TL sector groen en de instroom in mbo-groen niveau (3 en) 4 moeten toenemen.

In het onderstaande schema zijn de drie belangrijke keuzemomenten weergegeven. Zij vormen de keten van beslismomenten die uiteindelijk moet leiden tot hogere instroom in het mbo-groen.

1 CBS Statline

Figuur 1 – Groene Keten

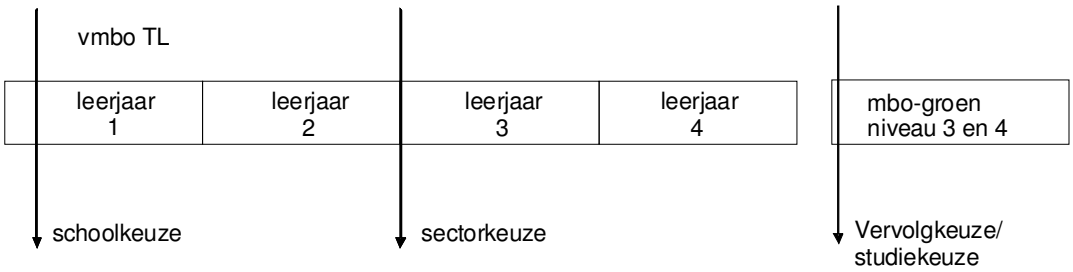

Het experiment valt uiteen in twee deelexperimenten waarin wordt onderzocht:

1. Het effect van een licentie voor de TL, met daarbij een duidelijke sectororiëntatie en inrichting van een 'groene leeromgeving', op de doorstroming in de beroepskolom.
2. Het effect van een gerichte communicatie- en marketingstrategie in het algemene vmbo op TL-niveau op de doorstroming naar het mbo-groen.

1.2 Experiment bij Citaverde College

Op het vmbo-gedeelte van het Citaverde College in Roermond en in Nederweert wordt ingezet op de drie besproken keuzemomenten.
Op het Citaverde College in Roermond is men in 2006 gestart met de tijdelijke licentie voor de TL. In de eerste twee leerjaren is de TL opgenomen in brede KGT-klassen. Tussen 2006 en 2010-2011 hebben 362 leerlingen in deze klassen gezeten. In het derde en vierde leerjaar zijn er GL/TL-klassen. Sinds het experiment is gestart hebben 168 GL/TL-leerlingen in de derde klas gezeten.
De locatie Nederweert is als voormalige mavo sinds 2007 toegevoegd aan het experiment. Alle leerlingen zitten er in de brugklas in GL/TL of in vmbo+-klassen. Er is geen onderwijsaanbod op BL- of KL-niveau. Vanaf 2007 hebben 473 leerlingen in de brugklassen gezeten en 342 leerlingen in klas drie.

Naast de toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod in Roermond, is op beide locaties ook de groene invulling van de TL onderdeel van het experiment. Hiermee kan de toegevoegde waarde van de TL aan een AOC worden bepaald. In Roermond krijgt de groene invulling van de TL vorm door het 'vrijwillig verplichtstellen' van het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject (GLT). Op deze manier maken alle leerlingen kennis met de sector Groen en wordt tegelijkertijd een terugvaloptie richting de GL geboden. In Nederweert wordt het experiment ingekleurd door het verplichte vak Landbouwbreed (LBB) in de derde klas. Vergelijkbaar met het Groene Leertraject maken alle leerlingen op deze manier kennis met de sector Groen. Aan het eind van het derde jaar kiezen zij vervolgens een sector (maken zij de vakkenpakketkeuze) en bepaalt elke leerling of hij/zij ook examen wil doen in het vak LBB. [2]

2 Een meer uitgebreide uitleg van de inkleuring van de experimenten staat beschreven in evaluatieonderzoek experiment TL vmbo groen, 2e meting.

1.3 Experiment bij Edudelta College

Op het Edudelta College is een alternatieve aanpak ontwikkeld om de doorstroom vanuit het vmbo-TL naar mbo-groen te vergroten. Hier richt het experiment zich op leerlingen in het 'reguliere' vmbo-TL. Het Edudelta College is in 2007 begonnen aan de voorbereidingen van het experiment. In het schooljaar 2009-2010 is de voorlichtingscampagne ('100% ondernemend') gestart, gericht op leerlingen uit de TL. Doel van de voorlichtingscampagne is het opbouwen van naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid om hiermee de instroom van TL-deelnemers in de opleidingen van Edudelta College op niveau 3 en 4 te vergroten.[3]

1.4 Opzet van het onderzoek

Experiment Citaverde College
Op het Citaverde College is ingezet op de drie belangrijke keuzemomenten die eerder zijn beschreven: de schoolkeuze, de sectorkeuze en de studiekeuze. Leerlingen van de locaties Roermond en Nederweert zijn hierover bevraagd met behulp van vragenlijsten. Ook ouders hebben een vragenlijst ingevuld die gaat over de schoolkeuze van hun kind. Naast de twee locaties van het Citaverde College zijn ook vier scholen in de omgeving van Roermond en drie scholen in de omgeving van Nederweert betrokken in het experiment, om zo de uitkomsten in perspectief te zetten.[4]

Er hebben drie metingen plaatsgevonden voor de school- en sectorkeuze: in 2008-2009, in 2009-2010 en 2010-2011. De laatste twee metingen is ook de studiekeuze als keuzemoment meegenomen.
Met deze metingen zijn in totaal zes jaargroepen (cohorten) bevraagd. Het zijn leerlingen die tussen 2005-2006 en 2010-2011 zijn gestart in de brugklas op één van de scholen. Met de drie metingen kunnen we dit jaar voor het eerst een cohort gedeeltelijk volgen: leerlingen die in de eerste meting in de derde klas van het Citaverde College zaten (cohort 2) zijn inmiddels doorgestroomd richting mbo of havo. In deze rapportage wordt waar mogelijk een cohort gevolgd. Waar dit niet mogelijk is, vergelijken we leerlingen uit verschillende cohorten bij de school-, sector- en studiekeuze.

Verspreid over de drie keuzemomenten en de drie metingen hebben tot nu bijna 3500 leerlingen en ouders een vragenlijst ingevuld. Een overzicht hiervan is terug te vinden in bijlage 1. Daarnaast is gebruik gemaakt van diverse documenten van het Citaverde College, zijn cijfers gebruikt voor het in kaart brengen van de leerlingenstromen en is gesproken met locatiedirecteuren, sectordirecteuren of team- of afdelingsleiders van het Citaverde College in Roermond en Nederweert en de omliggende scholen. In bijlage 3 staat een overzicht van de personen die zijn gesproken.

3 Een meer uitgebreide uitleg van de inkleuring van de experimenten staat beschreven in evaluatieonderzoek experiment TL vmbo groen, 2e meting.
4 Een toelichting op de inhoud en inzet van de verschillende soorten vragenlijsten is terug te lezen in het verslag van de 2e meting.

Experiment Edudelta College
In het experiment van het Edudelta College zijn leerlingen door middel van vragenlijsten bevraagd over de sectorkeuze en de studiekeuze. De vragenlijsten zijn afgenomen op VO-scholen in het wervingsgebied van het Edudelta College in Goes en in Barendrecht en bij het Edudelta College (mbo) zelf. In 2010-2011 hebben drie VO-scholen in Zeeland en negen VO-scholen in Zuid-Holland-Zuid meegewerkt aan het onderzoek. Daarnaast is de instroom op niveau 3 en 4 van de vestigingen Goes, Barendrecht en Sommelsdijk/Middelharnis van het Edudelta College bevraagd.

Rondom de sectorkeuze en de studiekeuze van 'reguliere' vmbo-TL leerlingen zijn tot nog toe twee metingen uitgevoerd. De instroom in het Edudelta College is dit jaar voor de derde keer gemeten. In totaal hebben 1770 leerlingen in de afgelopen drie jaar een vragenlijst ingevuld, waarvan bijna 60 procent een vragenlijst over de sectorkeuze. Een exact overzicht van de aantallen en respons staat in bijlage 2. Naast de vragenlijsten zijn ook cijfermateriaal en diverse documenten gebruikt.

Rapport derde meting
In deze rapportage wordt verslag gedaan van de metingen die tot op heden in het kader van de monitoring en evaluatie van de beide experimenten zijn uitgevoerd. Op basis van deze metingen komen we tot een voorlopige conclusie over de mate van succes van beide experimenten. Het is echter lastig om op basis van drie metingen al echte, harde conclusies te trekken; daarvoor zijn de komende jaren meer meetmomenten nodig. Pas dan kunnen volledige cohorten worden gevolgd in het experiment, wat voor een zuiver beeld van het effect van de experimentele interventies eigenlijk noodzakelijk is.
Het experiment op het Edudelta College is na een voorbereidingstijd pas echt van start gegaan in 2009-2010, door omstandigheden later dan gehoopt. Na de nulmeting van vorig jaar heeft dit jaar de eerste meting plaatsgevonden. Op basis van de verzamelde gegevens komen we tot een eerste conclusie over het succes van het experiment.

2 Experiment Citaverde College

2.1 Doel van het experiment en hoofdvragen

Het Citaverde College probeert door middel van het aanbieden van de TL meer leerlingen aan te trekken in de brugklas. In combinatie met een groene invulling van de TL hopen zij de doorstroom naar het mbo-groen op niveau 3 en 4 te vergroten.
Er is dus sprake van een keten van keuzemomenten: eerst moeten leerlingen met hun ouders kiezen voor het groene vmbo, in het derde leerjaar moeten de leerlingen vervolgens hun keuze maken voor de sector groen binnen de theoretische leerweg en tenslotte moeten zij na diplomering in de TL doorstromen naar een groene mbo-opleiding op niveau 3 of 4.

Deze keten van beslismomenten leidt tot drie hoofdvragen:
1. Lukt het om meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken?
2. Lukt het om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de TL - sector groen en lukt het om hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken?
3. Lukt het om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor mbo-groen?

We bespreken de uitkomsten van het onderzoek aan de hand van de drie vragen.

2.2 De keuze voor een vmbo-school

Voor het beantwoorden van de eerste hoofdvraag zijn drie ontwikkelingen belangrijk:
- de ontwikkeling van leerlingaantallen in de eerste klas;
- de ontwikkeling van het instroomniveau;
- de ontwikkeling in motieven bij de schoolkeuze.

We beschrijven deze ontwikkelingen apart voor de locaties Roermond en Nederweert. Voor elke locatie wordt eerst een korte samenvatting van de resultaten van de vorige meting gegeven.

2.2.1 Roermond

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Het aantal leerlingen in de brugklas is tussen 2005-2006 en 2009-2010 met bijna een derde gedaald tot 126 leerlingen. De daling van het aantal KGT-leerlingen is echter minder sterk dan de afname van het aantal leerlingen in de Basis/LWOO-klassen. In de KGT-klassen is een stijging van het instroomniveau te zien. Bij de keuze voor het Citaverde College in Roermond vindt ruim twee derde van de leerlingen het aanbod van de TL belangrijk, al dan niet in combinatie met groen. Een kleine, maar stabiele groep van jaarlijks ongeveer 5-10 leerlingen kiest specifiek om het motief groen voor het Citaverde College in Roermond.

De ontwikkeling van leerlingenaantallen in de eerste klas
In 2010-2011 zitten er 121 leerlingen in de brugklassen van het Citaverde College. Dat betekent dat het aantal leerlingen het afgelopen jaar verder is teruggelopen. In tabel 1 wordt een overzicht gepresenteerd.

Tabel 1 – Ontwikkeling van het aantal leerlingen in de brugklas

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 1	185	171	124	135	126	121
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:						
KGT	89	87	66	72	72	65
Basis/Lwoo	96	84	58	63	54	56

Ten opzichte van 2005-2006 is het aantal leerlingen in de brugklas met ruim een derde afgenomen. De voorlopige aanmeldingen voor het schooljaar 2011-2012 laten zien dat het aantal leerlingen nog verder zal dalen.
Hoewel in de Basis/Lwoo-klassen de afgelopen jaren een veel sterkere daling is opgetreden dan in de KGT-klassen (waar de potentiële TL-leerlingen zitten), zien we dat tussen 2009-2010 en 2010-2011 het aantal leerlingen in de KGT-klassen is gedaald, terwijl er iets meer leerlingen in de Basis/Lwoo-klassen bij zijn gekomen. De locatiedirecteur verwacht dat de komende jaren het aandeel leerlingen in de KGT-klassen nog iets kleiner zal worden, waardoor de verhouding tussen het aantal leerlingen in de KGT-klassen en het aantal leerlingen in de Basis/Lwoo-klassen ongeveer 50/50 procent zal zijn.

In het voortgezet onderwijs van Roermond is de strijd om de leerling groot. Het Citaverde College heeft vooral veel concurrentie van de 'buurman' MAVO Roermond. Deze school profileert zich als mavo en weet door dit imago veel leerlingen aan te trekken. De daling van het aantal leerlingen die zich voordoet op het Citaverde College is hier mede het gevolg van. Daarnaast wordt er in de regio Limburg tot 2020 een daling van 25 procent in het aantal vmbo-leerlingen verwacht.[5] Dit demografische effect wordt echter pas echt merkbaar over enkele jaren.

De adjunct-directeur vmbo van het Citaverde College in Roermond verwacht dat het aantal leerlingen na de verdere daling in 2011-2012 niet nog verder zal afnemen, en mogelijk zelfs licht kan toenemen over enkele jaren. Sommige scholen voor vmbo in Roermond worden – in ieder geval in de ogen van ouders – steeds 'zwarter'. De ouders en leerlingen voor wie dit motief belangrijk is, kiezen in de toekomst mogelijk voor het Citaverde College, aldus de adjunct-directeur vmbo. In paragraaf 2.2.3 komen we hierop terug.

De ontwikkeling van het instroomniveau
Leerlingen, die in de KGT-klassen van het Citaverde College zitten, hebben op de basisschool meestal een KL-, GL- of TL-advies gekregen (of een breder advies, zoals GL/TL). De citoscore speelt een belangrijke rol in dit advies. In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de citoscores van leerlingen die instromen in de brugklassen van het Citaverde College.

5 Vink, R., Vermeulen, M., Oosterling, M. von Bergh, M., & Peters, M. (2010). *Beroepsonderwijs Limburg 2020.* Tilburg: IVA.

Tabel 2 – Ontwikkeling van het instroomniveau

	citoscore	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011	
BL/pro	<520	24	20%	22	26%	19	21%	30	32%	20	22%
KL	520-528	64	54%	30	36%	26	29%	33	35%	31	34%
GL/TL	529-532	14	25%	19	38%	29	49%	17	33%	19	43%
	>532	16		13		15		14		20	
	Aantal leerlingen met cito	118	100%	84	100%	89	100%	94	100%	90	100%
	Geen Cito	39		40		46		30		31	
	Instroom	14		15		10		17		0	

Het Citaverde College slaagt erin om meer leerlingen aan te trekken op GL/TL-niveau in de KGT-klassen. Sinds de start van het experiment in 2006-2007 is het aandeel leerlingen met een citoscore op GL/TL-niveau toegenomen van 25 procent tot 43 procent. Het aantal leerlingen met een citoscore op KL-niveau is juist afgenomen. Binnen de groep leerlingen die een citoscore heeft op GL/TL-niveau lijkt het Citaverde College ook te slagen in het aantrekken van meer leerlingen op TL-niveau. In het schooljaar 2010-2011 zijn er voor het eerst meer leerlingen met een citoscore hoger dan 532 (TL-niveau) dan leerlingen met een score tussen 529 en 532 (GL-niveau). Hoewel landelijk de afgelopen jaren steeds minder leerlingen naar het vmbo zijn gegaan, zijn de citoscores wel min of meer gelijk gebleven.[6]

In de KGT-klassen zitten dus relatief meer leerlingen met een GL- of TL-niveau. Toch zijn de brugklassen nog breed ingericht, om ook leerlingen met een wat lagere citoscore op KL-niveau de kans te geven door te stromen richting de GL of TL in de bovenbouw. Niettemin wordt er voortaan wel gewerkt met niveau-groepen in de KGT-klassen, waarin leerlingen lesstof krijgen aangeboden op hun eigen niveau. Al na één jaar volgt een voorlopig leerwegadvies. In de volgende paragraaf komen we hier verder op terug.

De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze

Leerlingen en hun ouders hebben bij het kiezen voor een middelbare school een aantal motieven. Ouders vinden het heel belangrijk dat het kind achter de gemaakte schoolkeuze staat en dus dat hun kind zelf naar de school wil gaan. Daarnaast vinden vrijwel alle ouders en de meeste leerlingen het belangrijk dat:

- de leerlingen naar een veilige school gaan, met weinig criminaliteit en agressie;
- er op de school een sfeer is waar leerlingen en docenten goed met elkaar omgaan;
- er op de school aandacht is voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben (bijvoorbeeld LWOO of ondersteuning bij dyslexie);
- er op de school discipline, orde en duidelijke regels zijn.

Deze motieven zijn algemeen geldend; ze zijn belangrijk voor ouders en leerlingen van alle VO-scholen in Roermond (en ook Weert/Nederweert). In vergelijking met de twee voorgaande metingen zijn de belangrijkste motieven niet veranderd.

6 Kerncijfers OCW 2005-2009.

Ouders en leerlingen van het Citaverde College hebben daarnaast ook nog *specifieke* motieven waarom zij juist voor het Citaverde College hebben gekozen:

1. een keuze voor een groene vmbo-opleiding, met uitzicht op de doorstroom naar mbo-groen.
   Leerlingen die voor een groene opleiding kiezen vinden het aanbod van specifiek de sector Groen belangrijk en hebben potentieel ook interesse in de doorstroom naar een groene mbo-opleiding.
2. een keuze voor de TL, met een breed aanbod van de aangeboden sectoren.
   Leerlingen kiezen voor de TL of voor de mogelijkheid om via de GL en een extra vak een TL-diploma te behalen.

Met behulp van deze twee motieven kunnen de leerlingen getypeerd worden.[7] Zij kunnen voor de school kiezen vanwege het groene aanbod, vanwege het aanbod van de TL, om beide redenen of om andere redenen. In tabel 3 staat achter elk type het aantal leerlingen dat past binnen dit type.

Tabel 3 – Typering van de KGT-leerlingen in de brugklas van het Citaverde College Roermond

	2008-2009		2009-2010		2010-2011	
Aantal leerlingen in de KGT-klassen	72 KGT		72 KGT*		65 KGT	
Aantal bevraagde leerlingen	70 KGT		76 KGT		61 KGT	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Groene leerling	6	9%	10	13%	12	20%
TL-leerling	37	53%	31	41%	22	36%
Groene TL-leerling	11	16%	19	25%	18	30%
Andere motieven	12	17%	15	20%	8	13%
Onbekend	4	6%	1	1%	1	2%

* Het aantal leerlingen in de KGT-klassen (72) is kleiner dan het aantal bevraagde leerlingen (76). Aan het begin van het schooljaar zaten er meer leerlingen in de KGT-klassen dan ten tijde van het opvragen van de precieze aantallen later in het schooljaar.

Uit tabel 3 valt op te maken dat voor slechts 13 procent van de leerlingen die in 2010-2011 in de KGT-brugklassen zitten het groene vmbo-aanbod en/of het aanbod van de TL geen rol heeft gespeeld in de keuze voor de school.
In vergelijking met de afgelopen jaren is het aandeel leerlingen voor wie het aanbod van de TL belangrijk is ongeveer gelijk gebleven. Ongeveer twee derde (36 procent + 30 procent) van alle leerlingen vindt dit belangrijk. Binnen deze groep leerlingen zien we dat de combinatie met het aanbod Groen steeds belangrijker wordt: sinds 2008-2009 is het percentage leerlingen dat we kunnen typeren als ‘groene TL-leerling’ steeds groter geworden. De daling in het aantal leerlingen voor wie ‘enkel en alleen’ het aanbod van de TL belangrijk is, past in het beeld van de concurrentie vanuit de MAVO Roermond.

Het aanbod van Groen speelt voor steeds meer leerlingen een rol. In 2010-2011is de helft van de leerlingen te typeren als leerlingen voor wie het groene vmbo-aanbod een rol speelt in de

7 Deze typering is gemaakt door te kijken naar de antwoorden van leerlingen op verschillende (sub)vragen in de vragenlijst die ingaan op het aanbod/belang van de TL en het aanbod/belang van groen onderwijs.

keuze voor de school (20 procent + 30 procent). Dit beeld wordt door de leerlingen onderstreept door het antwoord op een vraag uit de vragenlijst welk motief voor hen het meest belangrijk was bij de keuze voor het Citaverde College. Circa 40 procent van de leerlingen geeft aan dat het aanbod van groen-vmbo het meest belangrijk was.[8]
In aantallen bezien is er sprake van een kleine 'Groene harde kern' van leerlingen. Jaarlijks zijn dit er ongeveer 10. Dit aantal lijkt de afgelopen jaren wel iets te zijn toegenomen (zie tabel 3).

2.2.2 Nederweert

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Het aantal leerlingen in de brugklassen is tussen 2005-2006 en 2009-2010 bijna verdrievoudigd tot 150 leerlingen. De meesten van hen hebben op de basisschool een GL- of TL- advies gekregen. De groei van het aantal leerlingen is te danken aan andere factoren dan het experiment, zoals de kleinschaligheid van de school en persoonlijke aandacht voor de leerling.
Ruim de helft van de leerlingen laat het aanbod van de TL wel een expliciete rol spelen bij de keuze voor de school, al dan niet in combinatie met de groene invulling van het vmbo. De specifieke interesse in Groen is op de locatie Nederweert relatief kleiner dan in Roermond.

De ontwikkeling van leerlingenaantallen in de eerste klas
Na een sterke groei van het aantal leerlingen de afgelopen jaren, is het aantal leerlingen in de brugklassen van het Citaverde College in Nederweert in 2010-2011 sterk gedaald van 150 naar 112 leerlingen (zie tabel 4). Ook op het VO in Weert is het aantal leerlingen in de vmbo-brugklassen het afgelopen jaar sterk afgenomen.

Tabel 4 – Ontwikkeling van het aantal leerlingen in de brugklas

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 1	53	90	87	124	150	112
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:						
GL/TL	46	76	81	106	124	91
VTL / vmbo+	7 vtl	14 vtl	6 vtl	18 vmbo+	26 vmbo+	21 vmbo+

De daling in het aantal leerlingen tussen 2009-2010 en 2010-2011 zet verder door in het schooljaar 2011-2012.
Relatief gezien is het aandeel van vmbo+-leerlingen ten opzichte van de totale instroom licht toegenomen in vergelijking met de twee schooljaren daarvoor. Leerlingen in de vmbo+-klas zijn gericht op doorstroom naar het havo. Het Citaverde College trekt dus iets meer leerlingen aan met een hoger niveau.

8 Mogelijke antwoorden waren: het kunnen doen van de TL, het kunnen volgen van groen-vmbo, de combinatie van TL en groen-vmbo, andere redenen.

Voor de daling van het aantal leerlingen op het Citaverde College in Nederweert zijn een aantal verklaringen te geven:

- De concurrentie van andere VO-scholen in Weert.
  Het College in Weert heeft in 2010-2011 zijn intrek genomen in een nieuw schoolgebouw. Gelijktijdig is ook het onderwijsconcept van de school veranderd. De combinatie van een nieuw gebouw en een nieuw onderwijsconcept heeft veel nieuwe leerlingen aangetrokken.
- Het niet meer aannemen van leerlingen met een Basis-advies (BL).
  In het verleden werden in de (GL/TL-)brugklas van het Citaverde College in Nederweert ook leerlingen aangenomen met een BL- of KL-advies. Zij kregen de kans om zich 'te bewijzen'. De meeste leerlingen met een BL-advies slaagden er echter niet in om door te stromen naar de GL of TL. Dat betekende dat zij in de bovenbouw het Citaverde College moesten verlaten; de school biedt immers alleen de GL en TL aan. Er is daarom besloten om leerlingen met een BL-advies niet meer aan te nemen. Het Citaverde College weet niet exact hoeveel leerlingen er hierdoor jaarlijks minder instromen, maar schat dat het jaarlijks om ongeveer 10-15 leerlingen gaat.
- Ingestelde leerlingenstop.
  De 150 leerlingen die in 2009-2010 in de brugklas van het Citaverde College instroomden vormden een absoluut maximum van wat de school aankon op de locatie en dus ook in het aantal klassen. Daarom is besloten om jaarlijks niet meer dan 150 nieuwe leerlingen aan te nemen in de brugklas. De locatiedirecteur weet dat dit een aantal ouders heeft doen besluiten al op voorhand voor een andere school te kiezen.
- Onrust op de school.
  De onstuimige groei van het aantal leerlingen in de afgelopen schooljaren heeft geleid tot veel mutaties in het personeelsbestand (nieuwe docenten om de groei aan te kunnen). Deze veranderingen hebben tot onrust geleid. De locatiedirecteur heeft het gevoel dat dit ook 'leerlingen heeft gekost'.

Zoals gezegd is ook in Weert het aantal leerlingen tussen 2009-2010 en 2010-2011 afgenomen. Demografische ontwikkelingen spelen hierin vooralsnog een beperkte rol. Jaarlijks daalt het aantal leerlingen met ongeveer 2 procent.[9] Volgens de locatiedirecteur wordt ook het wervingsgebied van VO-scholen in Weert en Nederweert kleiner, omdat leerlingen uit plaatsen ten oosten van Weert steeds vaker voor een VO-school in Roermond kiezen.

De ontwikkeling van het instroomniveau

Anders dan op de locatie Roermond speelt het aantrekken van leerlingen met een hoger niveau op de locatie Nederweert geen rol. Dat komt omdat in Nederweert alleen de GL en TL worden aangeboden. Veruit de meeste leerlingen hebben op de basisschool dan ook een schooladvies gekregen op minimaal GL-niveau.
In de vorige paragraaf is al besproken dat leerlingen met een BL-advies niet meer op de school worden aangenomen. Dat komt ook naar voren in de cijfers over het instroomniveau: in 2008-2009 had ongeveer 8 procent van de leerlingen een BL- of BL/KL-advies (+/- 10 leerlingen). In 2010-2011 is dat nog maar 1 procent van de leerlingen (1 leerling).

De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze

Net als ouders en leerlingen op scholen in Roermond, vinden ook de ouders en leerlingen die in Weert of Nederweert op school zitten dezelfde vier (algemeen geldende en niet onderscheiden-

9 Evenals in Roermond, wordt ook in de omgeving van Nederweert tot aan 2020 een daling van 25 procent in het aantal vmbo-leerlingen verwacht (Vink, e.a., 2010).

de) motieven belangrijk bij deze keuze van de middelbare school (veilige school; goede sfeer; aandacht voor extra begeleiding; discipline, orde & duidelijke regels). Ook de omgang met bijvoorbeeld spijbelen en het goed bekend staan van de school zijn voor ouders belangrijke motieven.

Vergelijkbaar met de leerlingen op het Citaverde College in Roermond, kunnen we de leerlingen in de brugklassen van de locatie Nederweert typeren. Dit wordt gepresenteerd in tabel 5.

Tabel 5 – Typering van de leerlingen in de brugklas van het Citaverde College Nederweert

	2008-2009		2009-2010		2010-2011	
Aantal leerlingen in de G/T- en vmbo+-klassen	124 G/T - vmbo+		150 G/T - vmbo+		112 G/T - vmbo+	
Aantal bevraagde leerlingen	119 G/T - vmbo+		146 G/T - vmbo+		108 G/T - vmbo+	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Groene leerling	6	5%	13	9%	8	7%
TL-leerling	48	40%	65	45%	49	45%
Groene TL-leerling	18	15%	10	7%	17	16%
Andere motieven	36	30%	41	23%	31	29%
Onbekend	11	9%	17	12%	3	3%

In Nederweert kiezen ongeveer zes op de tien leerlingen voor de school vanwege het aanbod van de TL. Voor de meesten van hen speelt het aanbod van groen vmbo geen rol. Er is een kleine kern van ongeveer 10 leerlingen die specifiek vanwege het groene onderwijs voor de school kiest. Deze 'harde kern' is in aantallen ongeveer even groot als op de locatie Roermond, maar is door het grotere aantal leerlingen in de brugklassen in Nederweert percentueel veel kleiner. Deze leerlingen hebben volgens de locatiedirecteur vaak al een groene achtergrond door het beroep van hun ouders.
Anders dan het Citaverde College in Roermond zijn voor leerlingen in Nederweert vaak andere motieven belangrijk bij de schoolkeuze, zoals begeleiding bij dyslexie en de grootte van de school (de locatie Nederweert is klein). Voor 60 procent van de leerlingen is een ander motief dan TL of vmbo-groen het meest belangrijk geweest bij de keuze voor het Citaverde College.[10]

2.2.3 Segregatie in het onderwijs

In paragraaf 2.1.1 is al aan de orde gekomen dat het Citaverde College in Roermond verwacht dat het over enkele jaren misschien extra leerlingen kan aantrekken als gevolg van ontwikkelingen die zich op andere scholen voordoen in de achtergrondkenmerken van leerlingen. Bepaalde scholen in Roermond krijgen steeds meer allochtone leerlingen – in ieder geval in de ogen van ouders. In Weert speelt een vergelijkbare ontwikkeling. Uit gesprekken met (sector)directeuren van scholen in Weert komt naar voren dat met name ouders van kinderen uit de dorpen in de omgeving van Weert soms het beeld hebben dat de scholen in Weert 'zwart' zijn. De (sector)directeuren zijn allen van mening dat het Citaverde College een 'witte' school is waar

10 Zij kunnen in tabel 5 wel getypeerd zijn als bijvoorbeeld TL-leerling, maar geven zelf aan dat een ander motief belangrijker was.

in verhouding tot de scholen in Weert weinig allochtone kinderen zitten. Zij menen dat dit beeld ook bij ouders bestaat. Cijfers bevestigen dat op het Citaverde College in Nederweert en Roermond meer leerlingen zitten van wie één of beide ouders niet in Nederland geboren zijn.[11]

Als we kijken naar de motieven van ouders, dan kan geconstateerd worden dat ouders van leerlingen op het Citaverde College in Roermond en Nederweert in het algemeen minder belang hechten aan een mix van autochtone en allochtone leerlingen. Bijna 20 procent van de ouders van leerlingen op het Citaverde College in Roermond en 30 procent van de ouders van leerlingen van de locatie Nederweert vinden dit motief belangrijk, ten opzichte van 40 procent van de ouders van leerlingen op andere scholen in Roermond en Weert. Ouders van leerlingen op het Citaverde College in Nederweert vinden het daarnaast vaker belangrijk dat er vooral autochtone leerlingen op de school zitten (35 procent van de ouders vindt dit belangrijk) in vergelijking met ouders van leerlingen op andere scholen in Roermond en Weert (24 procent).

De beeldvorming van sommige ouders in combinatie met het belang dat deze ouders hechten aan de samenstelling van de school kan ertoe leiden dat zij kiezen voor het Citaverde College. Voor het Citaverde College betekent dit een mogelijke groei in het aantal leerlingen in de komende jaren/over enkele jaren. Tegelijkertijd kan dit leiden tot segregatieproblematiek in het VO in Weert en Roermond en de bestaande problematiek hieromtrent vergroten.

2.2.4 Het experiment in de omgeving

Sectordirecteuren en team- of afdelingsleiders van andere scholen in Roermond en Weert geven vaak aan slecht op de hoogte te zijn van het experiment dat op het Citaverde College wordt uitgevoerd. In Roermond zijn niet alle sectordirecteuren/teamleiders even goed op de hoogte van het inhoud van het experiment. Eén afdelingsleider was niet op de hoogte van de experimentele status van de TL. In Weert zijn de (sector)directeuren vaak inhoudelijk niet goed bekend met het experiment of herkennen zij zich niet goed in het experiment.
Vrijwel alle sectordirecteuren/teamleiders/afdelingsleiders zijn in termen van het *proces* niet goed op de hoogte. Zij geven aan dat zij procesmatig wel graag op de hoogte gehouden hadden willen worden – zeker in de beginperiode van het experiment. Tegelijkertijd zijn zij zich wel bewust dat elkaar inhoudelijk en procesmatig op de hoogte houden van ontwikkelingen die zich voordoen op een school van twee kanten moet komen. Zij hadden zelf ook kunnen informeren.

Het experiment op het Citaverde College in Roermond
Op basis van gesprekken met de scholen in de omgeving van Roermond zijn geen neveneffecten van het experiment bekend geworden. Er spelen wel een aantal ontwikkelingen die raken aan het experiment.

De tijdelijke licentie die het Citaverde College heeft gekregen voor de TL, heeft ertoe geleid dat de TL op vijf scholen in Roermond en omgeving wordt aangeboden.[12] Uit gesprekken met deze scholen komt naar voren dat dit aanbod eigenlijk te groot is. Het zorgt voor veel concurrentie, wat tot spanningen tussen de scholen onderling leidt. Weliswaar ligt de oorzaak van deze

11 In 2010-2011 is ongeveer 30 procent van de ouder(s) van leerlingen op scholen in Roermond niet in Nederland geboren. Op het Citaverde College in Roermond is dit ongeveer 15 procent. In Weert en Nederweert zijn de percentages respectievelijk ongeveer 18 procent en 5 procent.

12 Namelijk op het Citaverde College Roermond, MAVO Roermond, Niekée, BC Broekhin Roermond, BC Broekhin Swalmen/Reuver

spanningen niet bij (het experiment van) het Citaverde College, maar het speelt er wel in mee. Het is immers 'weer' een extra school waar de TL wordt aangeboden.

De concurrentie om de TL-leerling ondervindt het Citaverde College voornamelijk van de MAVO Roermond. De profilering van deze school als 'echte mavo' heeft deze school veel leerlingen opgeleverd. In de regio is afgesproken dat de citoscore niet meer leidend is in het aannemen van leerlingen van de basisschool. Voortaan is het schooladvies leidend, en de citoscore daarbij enkel ondersteunend. Ouders die hun kind heel graag de TL zien doen, kunnen bij de basisschool druk uitoefenen om het schooladvies te verhogen. Door de profilering als mavo, in combinatie met het ontbreken van de andere leerwegen, is het vooral de MAVO Roermond die door de druk van ouders op het schooladvies deels ook leerlingen krijgt die achteraf het niveau niet blijken aan te kunnen; iets wat de afdelingsleider van de MAVO Roermond zelf ook aangeeft.
De leerlingen voor wie het niveau van de TL te hoog is, moeten na twee jaar voor een andere school kiezen. De adjunct-directeur vmbo van Het Citaverde College en de afdelingsleider van de MAVO Roermond geven aan dat de meeste van deze leerlingen kiezen voor Niekée of voor het Citaverde College (onder meer vanwege de directe nabijheid van de school). Het Citaverde College vindt dit erg lastig. Om de problemen die gepaard gaan met het overstappen naar een andere school te voorkomen, probeert het Citaverde College ouders al bij de overgang van de basisschool naar de middelbare school te laten kiezen voor het Citaverde College.

Het experiment op het Citaverde College in Nederweert
Uit het onderzoek komen geen neveneffecten van het experiment op het Citaverde College in Nederweert naar voren. Net als in Roermond spelen er wel een aantal ontwikkelingen die de samenwerking beïnvloeden. De belangrijkste ontwikkeling is het niet meer aannemen van leerlingen met een BL-advies op het Citaverde College. De VO-scholen in Weert reageren hier niet positief op. Uit gesprekken met de scholen komt naar voren dat zij het vooral oneens zijn met dit besluit omdat het Citaverde College wel leerlingen met een havo-perspectief aantrekt in de vmbo+-klassen. Het VO in Weert redeneert dat het Citaverde College wel de bovenkant bedient, maar de leerlingen op een lager niveau niet wil helpen. Hierdoor ondervinden zij wel concurrentie van het Citaverde College om de TL- en TL+-leerlingen en moeten de scholen tegelijkertijd ook de onderkant van het vmbo (Basis- en Lwoo-leerlingen) opvangen, inclusief bijbehorende problematiek van deze leerlingen.

Omdat de locatie Nederweert alleen de GL en de TL aanbiedt, moeten leerlingen voor wie dit niveau te hoog ligt in de bovenbouw naar Het Kwadrant in Weert – de school voor bovenbouw vmbo. In het verleden zorgde het aannemen van leerlingen met een laag schooladvies op het Citaverde College in Nederweert ervoor dat veel van deze leerlingen in de bovenbouw toch weer de school moesten verlaten, omdat voor deze leerlingen het GL/TL-niveau te hoog was. Het VO in Weert moest deze leerlingen opvangen, wat door de schoolleiders erg lastig werd gevonden. Momenteel neemt het Citaverde College Nederweert deze leerlingen niet meer aan. Dit zou er de komende jaren toe moeten leiden dat het hierboven geschetste probleem steeds kleiner wordt.

2.3 De keuze voor een sector in het vmbo

De tweede beslissing die leerlingen moeten maken in de keten van keuzemomenten is de keuze voor de TL en de sector Groen. We kijken naar drie ontwikkelingen:
- de ontwikkeling in de doorstroom naar de TL;
- de ontwikkeling in de keuze voor de sector Groen;
- de ontwikkeling in de belangstelling voor mbo-groen.

2.3.1 Roermond

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Het Citaverde College in Roermond slaagt in zijn opzet om leerlingen te laten opstromen naar de GL/TL. Niet alleen stromen steeds meer leerlingen vanuit de KGT-brugklassen door naar de GL/TL, ook heeft een aanzienlijk gedeelte van de leerlingen in de GL/TL-klassen een schooladvies gehad dat op KL-niveau of lager lag.
Ongeveer de helft van alle leerlingen kiest in de derde klas voor de sector Groen. Een veel kleinere groep (ongeveer 10 leerlingen) heeft ook interesse in een vervolgopleiding in het mbo-groen.

De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL
Het Citaverde College in Roermond heeft een soepel aannamebeleid van leerlingen in de brugklas. Dat betekent dat er maar een beperkte selectie wordt gemaakt op het niveau van de leerling. Door leerlingen in brede KGT-brugklassen te plaatsen, krijgen leerlingen met een relatief lage citoscore (op KL-niveau) de kans om op te stromen naar de GL/TL.

Sinds het schooljaar 2010-2011 heeft het Citaverde College een aantal ‘stappen’ ingevoerd om leerlingen een betere leerwegkeuze te laten maken. De school is hiermee gestart omdat de afgelopen jaren is gebleken dat sommige leerlingen doorstroomden naar een leerweg die voor hen van een te hoog niveau was.
Sinds 2010-2011 werken leerlingen al direct vanaf de brugklas in niveaugroepen. Binnen deze groepen krijgen zij lesstof aangeboden op hun eigen niveau. Als blijkt dat de leerling niet in de juiste niveaugroep zit, maken ze een switch naar een hogere of juist lagere niveaugroep. Drie keer per jaar krijgen leerlingen een niveau-advies. Sinds het schooljaar 2010-2011 volgt al na het eerste jaar een voorlopige leerwegkeuze. Aan het einde van leerjaar 2 – de leerlingen hebben dan zes niveau-adviezen gekregen – wordt door de school besloten naar welke leerweg de leerling doorstroomt. Deze determinatie vindt plaats op basis van twee criteria: inzicht (telt voor 60 procent mee) en inzet (telt voor 40 procent mee). In tegenstelling tot voorgaande schooljaren is het leerwegadvies bindend. Dit moet voorkomen dat leerlingen in het derde of vierde leerjaar alsnog terugzakken naar een lager niveau. In tabel 6 wordt weergegeven wat de verhouding is tussen KL-leerlingen en GL/TL-leerlingen in de derde klas. Deze verhouding laat zien in hoeverre het brede aannamebeleid in de brugklas van het Citaverde College succesvol is: lukt het om leerlingen vanuit de brede KGT-klassen door te laten stromen naar de GL/TL?

Tabel 6 – Verhouding tussen het aantal KL- en GL/TL-leerlingen

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 3 in KL en GL/TL	126	115	126	95	96
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:					
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 GL/TL	48	75	69	51	48
% van totaal	38%	65%	55%	54%	50%
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 KL	78	40	57	44	48
% van totaal	62%	35%	45%	46%	50%

De tabel laat zien dat het aantal leerlingen dat doorstroomt naar de GL/TL in 2007-2008 (één jaar na de start van het experiment) sterk toenam ten opzichte van het jaar daarvoor. In de jaren daarna is het percentage leerlingen in de GL/TL weer wat afgenomen. In 2010-2011 is precies de helft van alle leerlingen uit de KGT-klassen doorgestroomd naar de GL/TL.
Vanuit het Citaverde College wordt aangegeven dat deze langzame terugloop in het aandeel GL/TL-leerlingen te maken heeft met ervaringen in het verleden. Voor een groepje leerlingen is de afgelopen jaren het niveau GL/TL toch te hoog gebleken. Dit was bijvoorbeeld goed zichtbaar in de discrepantie tussen de cijfers voor de schoolexamens en de cijfers op het centraal examen. In combinatie met strengere eisen die worden gesteld aan de cijfers die leerlingen moeten halen voor het centraal examen heeft het Citaverde College besloten om de normen om door te mogen stromen naar de GL/TL te verhogen en het leerwegadvies bindend te maken, zoals in de alinea's hierboven is beschreven. Voor het schooljaar 2011-2012 verwacht het Citaverde College een verdere daling in het aantal en percentage leerlingen dat doorstroomt naar de GL/TL-klassen.

Naast de ontwikkeling in de verhouding tussen het aantal KL-leerlingen en het aantal GL/TL-leerlingen, is ook het percentage leerlingen uit de GL/TL-klassen dat een schooladvies op KL-niveau of lager heeft gehad een graadmeter voor het succes van de opstroom.
Ongeveer 40 procent van de leerlingen in GL/TL-klassen heeft op de basisschool een leerwegadvies op KL-niveau of lager gekregen.[13] Op andere scholen in Roermond heeft minder dan 10 procent van de leerlingen een leerwegadvies gehad dat gelijk of lager was dan KL-niveau. Op de scholen zonder beroepsgerichte leerwegen ligt dit percentage nog lager.
Op basis van de hierboven beschreven ontwikkelingen in de determinatie op het Citaverde College is te verwachten dat de komende jaren steeds minder leerlingen in de GL/TL-klassen een leerwegadvies van ten hoogste KL-niveau gehad zullen hebben.

Voor het experiment betekenen deze ontwikkelingen dat op termijn minder leerlingen een TL-diploma zullen behalen. Door de strengere normen zal er naar verwachting wel minder uitval zijn in de TL; de leerlingen die het niveau halen hebben immers een strengere 'selectie' doorlopen.

De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin
Alle GL/TL-leerlingen van het Citaverde College in Roermond volgen in de derde en vierde klas 'vrijwillig verplicht' het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject (GLT). De leerlingen maken hierdoor kennis met de sector Groen. Omdat het vak beroepsgericht is ontstaat ook een terugvaloptie naar de GL.

13 Cijfer heeft betrekking op de leerlingen die in 2009-2010 in de derde klas GL/TL zaten.

In het GLT kunnen leerlingen kiezen uit verschillende contexten, zoals ontwerp en creatie of dier en zorg. Leerlingen oriënteren zich breed door meerdere contexten te kiezen, maar doen uiteindelijk examen in één context. Hoewel in dit traject de nadruk op Groen ligt, kunnen leerlingen wel via een keuze voor een bepaalde context richting te geven aan hun interesses.
Om leerlingen een goede sector- en vervolgkeuze te laten maken, komen de leerlingen al vanaf de brugklas in aanraking met de verschillende sectoren. In leerjaar 1 en 2 krijgen ze Praktische Sector Oriëntatie (PSO). Door diverse praktische opdrachten en bedrijfsbezoeken oriënteren ze zich op de sectoren. In de tweede klas volgt een beroepskeuzeprogramma, dat gericht is op de ontwikkeling van de leerling. Opnieuw maken de leerlingen kennis met de verschillende sectoren en verkennen ze waar hun interesses liggen. Naast het volgen van het GLT, maken de leerlingen in de bovenbouw een beroepskeuze- en interessetest, zijn er verschillende informatieavonden over vervolgopleidingen en kunnen de leerlingen een dag meelopen in het mbo. Ook het sectorwerkstuk staat in het teken van de vervolgkeuze.

Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt het Groene Leertraject anders vormgegeven. Het hele onderwijs zal meer volgens het principe van doorlopende leerlijnen worden ingericht. Voor het GLT heeft dit gevolgen in de contexten die worden aangeboden; deze zullen worden aangepast aan de opleidingsrichtingen van het mbo-groen. Op deze manier moet de aansluiting vanuit de brugklas richting het mbo beter worden. De invoering van doorlopende leerlijnen moet er ook voor zorgen dat de Praktische Sector Oriëntatie (PSO) en het GLT beter op elkaar aansluiten.

De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen
De voorlopige keuze voor een sector wordt door leerlingen op het Citaverde College gemaakt aan het einde van leerjaar 2. Aan het einde van leerjaar 3 volgt de definitieve sectorkeuze. Voor leerlingen in de TL is de keuze voor een sector eigenlijk een vakkenpakketkeuze, hoewel zij door middel van het sectorwerkstuk wel een inkleuring geven aan de door hen gekozen sector.

Ongeacht de gemaakte sectorkeuze volgen alle leerlingen in de GL/TL-klassen ‘vrijwillig verplicht’ het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject (GLT) in klas 3 en 4. Hoewel vrijwel alle leerlingen het beroepsgerichte GLT volgen, heeft in 2010-2011 maar bijna een kwart van de leerlingen voor de sector Groen in het vmbo gekozen, waarvan één leerling in de GL. Dat zijn veel minder leerlingen dan in de voorgaande jaren. De meeste leerlingen kiezen voor de sector Zorg en Welzijn of de sector Economie. In tabel 7 worden de gemaakte sectorkeuzes gepresenteerd en afgezet tegen de keuze van leerlingen uit voorgaande schooljaren.

Tabel 7 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), locatie Roermond

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Groen	51	49	23
Zorg en Welzijn	31	40	36
Techniek	5	0	11
Economie	14	11	30
Totaal aantal leerlingen GL/TL	69	51	47

Zoals gezegd hebben in 2010-2011 veel minder leerlingen voor de sector Groen gekozen. In de voorgaande jaren koos ongeveer de helft van de leerlingen voor deze sector, nu is dat gehalveerd. Het is onbekend waarom zich deze verschuiving heeft voorgedaan. Vooral voor de sec-

tor Economie is vaker gekozen. Het aantal leerlingen dat kiest voor deze sector is in vergelijking met 2008-2009 verdubbeld en in vergeleken met 2009-2010 bijna verdrievoudigd.
Leerlingen op het Citaverde College die kiezen voor de sector Economie in het vmbo hebben meestal geen terugvaloptie naar de GL. Het vakkenpakket biedt daarvoor geen mogelijkheden. De terugvaloptie die het GLT biedt, is voor hen dus geen mogelijkheid. Dit betekent dat zij 'gedwongen' zijn om een diploma in de TL te halen. Omdat de terugvalmogelijkheid ontbreekt, volgen waarschijnlijk ook niet alle leerlingen het GLT.

Op de scholen in de omgeving van Roermond wordt bijna niet voor de sector Groen gekozen. Ook hier kiezen leerlingen vooral voor Zorg en Welzijn (44 procent) en Economie (32 procent).

De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen
Leerlingen kiezen niet alleen voor een sector op basis van hun toekomstbeeld. Hoewel de vervolgopleiding, het beroepsbeeld en de kans op een (goede) baan heel belangrijke aspecten zijn bij de sectorkeuze, speelt voor meer dan driekwart van de leerlingen ook mee of hij/zij goed is in de vakken die horen bij de sector. Interesse in een aansluitende vervolgopleiding is dus niet altijd aanwezig.
In 2008-2009 en 2009-2010 hadden ongeveer 10 leerlingen die voor de sector Groen in het vmbo gekozen hadden óók interesse in een groene vervolgopleiding in het mbo. Op het totaal van het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo had gekozen was dat ongeveer een kwart tot een derde.
Voor 2010-2011 zijn geen nieuwe gegevens bekend over het aantal leerlingen met belangstelling voor mbo-groen. Als we uitgaan van een 'harde kern' van leerlingen die al vanaf de brugklas kiest voor Groen, dan zullen in 2010-2011 ook ongeveer 10 leerlingen belangstelling hebben voor een groene vervolgopleiding. Voor leerlingen met de sectorkeuze Groen bij wie de interesse in mbo-groen ontbreekt, hebben andere motieven dan beroepsgerichte overwegingen een rol gespeeld in de keuze voor deze sector, zoals dat de leerling goed is in de vakken die horen bij de sector.

2.3.2 Nederweert

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Het groen invullen van het vmbo wordt door het Citaverde College in Nederweert vooral ingekleurd door het verplicht aanbieden van het vak Landbouwbreed. In 2009-2010 hebben 13 leerlingen (17 procent) gekozen voor de sector Groen, een verdubbeling ten opzichte van het jaar ervoor. Het is nog niet duidelijk of ook het aantal leerlingen met interesse in een vervolgopleiding mbo-groen is toegenomen.

De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL
Op het Citaverde College in Nederweert wordt alleen de GL en TL aangeboden. De leerlingen die in de brugklas instromen op deze school zijn voornamelijk leerlingen met minimaal een GL-advies. Toch heeft nog bijna een vijfde van de leerlingen een schooladvies op BL- of KL-niveau gehad, iets wat over enkele jaren (bijna) niet meer zal voorkomen omdat leerlingen met een BL-advies niet meer worden toegelaten.

De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin
In het derde leerjaar volgen alle leerlingen verplicht het beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB), waarmee zij kennis maken met de sector Groen. Het LBB-programma vormt het belangrijkste onderdeel van de groene invulling van de TL. Binnen LBB doorlopen leerlingen diverse programmaonderdelen, zoals bloem, plant en dier. Er wordt veel groepsgewijs gewerkt, via competentiegericht onderwijs. De rol van de docent is vooral een begeleidende.
Naast LBB maken leerlingen via diverse andere manieren kennis met de sector Groen. In leerjaar 1 en 2 komen zij voor het eerst in aanraking met diverse sectoren via de Praktische Sector Oriëntatie (PSO). In leerjaar 3 en 4 zijn er ook diverse LOB-activiteiten waarbij de sectoren aan bod komen, zoals een bedrijfsbezoek, een bezoek aan een ROC, het samenwerken met mbo-studenten aan een opdracht, het zoeken van informatie over vervolgopleidingen, etc. Leerlingen maken verplicht kennis met alle sectoren. Aan het einde van het derde leerjaar lopen leerlingen ook een korte stage (Individuele Oriëntatie in het Bedrijfsleven). Deze stage sluit voor de meeste leerlingen aan op de sector die de leerling dan net heeft gekozen.

Het afgelopen jaar hebben enkele veranderingen plaatsgevonden in de groene invulling van het vmbo:
- Het beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB) is door twee docenten die inmiddels niet meer op de school werkzaam zijn ontwikkeld. In het schooljaar 2010-2011 hebben twee nieuwe vakdocenten zich dit programma eigen gemaakt. Voor het schooljaar 2011-2012 zal het huidige programma alleen op onderdelen worden veranderd (optimaliseren wat goed gaat, verbeteren wat minder goed gaat).
- Twee mensen binnen de vakgroep Groen zijn verantwoordelijk gesteld voor de PR die 'het groene' betreft. De andere vaksecties hebben geen eigen vertegenwoordiging in de PR richting de basisscholen/leerlingen/ouders.

De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen
De leerlingen op het Citaverde College in Nederweert maken aan het einde van het derde leerjaar een keuze voor een sector (vakkenpakket). Voordat zij deze keuze maken, hebben zij in het derde leerjaar het vak Landbouwbreed gevolgd. Na één jaar beslissen ze of ze ook examen willen doen in het vak. Ongeveer 90 procent van de leerlingen besluit het vak te laten vallen. Meestal geven zij aan geen interesse te hebben in het vak, het vak niet leuk te vinden en/of het vak niet nodig te hebben om een diploma te behalen. Deze negatieve houding is volgens de locatiedirecteur mede het gevolg van de komst van twee nieuwe docenten. Zij moesten in 2010-2011 het programma nog aanpassen naar hun eigen voorkeuren. Hierdoor is het afgelopen schooljaar het vak niet zo goed gegeven als dat gewenst was.

Niet alleen kiezen de meeste leerlingen ervoor om geen examen te doen in het beroepsgerichte vak LBB, de meeste leerlingen kiezen ook voor andere sectoren dan Groen in het vmbo. In 2009-2010 kozen 12 leerlingen voor Groen, in 2010-2011 zijn er 13 leerlingen die deze keuze maken. Een overzicht staat in tabel 8.

Tabel 8 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), locatie Nederweert

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Groen	7	16	12
Zorg en Welzijn	36	37	38
Techniek	18	11	13
Economie	39	36	37
Totaal aantal leerlingen GL/TL/vmbo+	102	75	108

In vergelijking met 2008-2009 hebben in de twee schooljaren daarna iets meer leerlingen voor de sector Groen gekozen in het vmbo. In vergelijking met de locatie Roermond kiezen veel minder leerlingen voor deze sector, hoewel dit verschil in 2010-2011 wel kleiner is geworden (door de daling in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen kiest in Roermond). Mogelijk kiezen in vergelijking met de locatie Roermond minder leerlingen voor de sector Groen omdat de werkgelegenheid in Weert en omstreken veel minder gericht is op Groen/Landbouw dan in Roermond, zo zegt de locatiedirecteur. Daarnaast kan ook het karakter als oude mavo een rol spelen. Zowel de werkgelegenheid als het karakter van oude mavo kunnen ertoe leiden dat minder leerlingen om groene motieven voor de school kiezen (zie ook paragraaf 2.2.2) waardoor zij ook bij het maken van de sectorkeuze niet groen georiënteerd zijn.
Mogelijk kan het vanaf komend jaar beter ingerichte LBB-programma in combinatie met een sterker georganiseerde groene PR leiden tot een kleine toename in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest. De locatiedirecteur meent echter dat, op basis van de hierboven al beschreven kenmerken van de omgeving en de school, het aantal leerlingen dat kiest voor de sector groen naar verwachting nooit veel groter zal worden.

De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo- groen
Zowel in 2008-2009 als in 2009-2010 hadden vijf leerlingen in de derde klas interesse in een vervolgopleiding in het mbo-groen, ongeveer 5 procent van het totale aantal leerlingen in de derde klas. Zoals in tabel 8 al is getoond, hebben er in 2009-2010 meer leerlingen voor de sector Groen gekozen. Net als de locatie Roermond lijkt het erop dat er jaarlijks een kleine en stabiele groep leerlingen is met een interesse in Groen. Dit groepje van ongeveer 5 – 10 leerlingen kiest al vanaf de brugklas bewust voor Groen en laat deze interesse zien tot en met de keuze voor een groene vervolgopleiding. Daarnaast is er een grotere ‘schil’ van leerlingen die wel interesse hebben in groen, bijvoorbeeld bij de sectorkeuze, maar voor wie een vervolg in het mbo-groen nog allerminst vaststaat. In deze rapportage kan voor het eerst worden bekeken in hoeverre leerlingen die in het vmbo voor de sector Groen hebben gekozen ook daadwerkelijk kiezen voor het mbo-groen. Dit wordt besproken in de volgende paragraaf.

2.4 De keuze voor een opleiding in het mbo

Ten slotte bekijken we in hoeverre het Citaverde College slaagt om leerlingen vanuit de TL in het vmbo te laten kiezen voor het mbo-groen.

2.4.1 Roermond

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Op het Citaverde College in Roermond kiezen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. In vergelijking met de school- en sectorkeuze kiezen uiteindelijk bij de studiekeuze iets meer leerlingen voor mbo-groen. Zien we dat op het moment van de schoolkeuze en sectorkeuze een groepje van vijf tot tien leerlingen te typeren is als een groene leerling, uiteindelijk kiezen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen daadwerkelijk voor mbo-groen.

De keuze voor een vervolgopleiding
De vmbo-TL en -GL leerlingen die in 2009-2010 examen hebben gedaan kiezen meestal voor een vervolg in het mbo. Er hebben 9 leerlingen gekozen voor een opleiding in het mbo-groen, dat is 14 procent van het aantal leerlingen. De meeste leerlingen kiezen echter voor andere sectoren, met name voor opleidingen in de sector Zorg en Welzijn. Voor de havo is bijna niet gekozen. Gediplomeerde TL-leerlingen van andere scholen in Roermond en omgeving kiezen veel vaker voor het havo. Ongeveer 17 procent van deze leerlingen vervolgt zijn schoolloopbaan op het havo. Ongeveer 80 procent van de leerlingen van de omliggende scholen kiest echter net als op het Citaverde College voor een mbo-opleiding op een ROC of vakschool. Deze opleiding is maar voor een heel klein gedeelte van de leerlingen (3 procent) in de sector Groen.

In vergelijking met voorgaande jaren is het aantal leerlingen dat vanuit het Citaverde College in Roermond doorstroomt naar een groene vervolgopleiding kleiner. De afgelopen jaren ging het om jaarlijks ongeveer 15 leerlingen (ongeveer 20 procent).
De daling in het aantal leerlingen dat kiest voor een vervolgopleiding in het mbo-groen heeft mogelijk te maken met het niet meer aanbieden van bepaalde (groene) mbo-opleidingen op de (mbo-)locatie Roermond. Op niveau 3 en 4 wordt de opleiding dierverzorging niet meer aangeboden – een opleiding die relatief veel leerlingen trekt uit de GL en TL. Hoewel deze opleiding nog wel op andere locaties van het Citaverde College wordt aangeboden (Horst, Heerlen), kiezen de leerlingen toch voor andere mbo-opleidingen (niet-groen). Mogelijk vormt de afstand voor leerlingen een belemmering.
Om leerlingen uit de GL en TL een goed opleidingsaanbod aan te bieden, ontwikkelt de mbo-locatie Roermond nieuwe opleidingen of proberen zij bestaande opleidingen interessanter te maken voor deze leerlingen. Op niveau 3/4 wordt de opleiding Natural Health & Wellness ontwikkeld. Daarnaast wordt een module detailhandel aangeboden binnen bestaande opleidingen. Deze module is met name interessant voor leerlingen op niveau 3 en 4. Samen met de al bestaande opleidingen Dynamic Design en Paardenhouderij/Paardensport moeten de nieuwe opleidingen een aantrekkelijk aanbod creëren voor TL-leerlingen.

2.4.2 Nederweert

Samenvatting uitkomsten van de vorige meting
Tussen 2007-2008 en 2008-2009 is het aantal leerlingen dat doorstroomt naar het mbo-groen toegenomen van 4 naar 12. In vergelijking met het aantal leerlingen dat interesse toont in groen in de brugklas en bij de sectorkeuze is (ook) voor de locatie Nederweert zichtbaar dat uiteindelijk iets meer leerlingen daadwerkelijk voor mbo-groen kiezen. Bij de school- en sectorkeuze

tonen ongeveer vijf tot tien leerlingen interesse in de sector Groen. Bij de daadwerkelijke keuze aan het eind van het vierde leerjaar kiezen iets meer leerlingen voor mbo-groen.

De keuze voor een vervolgopleiding
In 2009-2010 heeft 8 procent van de leerlingen gekozen voor een groene mbo-opleiding, het gaat om 7 leerlingen. Vergeleken met 2008-2009 betekent dit dat minder leerlingen voor mbo-groen hebben gekozen. Het aantal is wel hoger dan 2007-2008, toen 4 leerlingen voor een groene mbo-opleiding kozen. Op basis van deze cijfers lijkt er jaarlijks een stabiele groep van ongeveer 5-10 leerlingen voor een opleiding in het mbo-groen te kiezen. Dat aantal lijkt nog niet toe te nemen door het experiment.

Ongeveer twee derde van de leerlingen kiest voor een vervolgopleiding in de sector Zorg en Welzijn of de sector Economie. Dit sluit aan op de sectorkeuzes die leerlingen maken in het vmbo. Ook daar worden deze sectoren het vaakst gekozen. Een klein gedeelte van de leerlingen kiest ervoor om naar het havo te gaan, het gaat om ongeveer 5-10 procent van de leerlingen. Op de vo-scholen in Weert wordt veel vaker voor het havo gekozen. Iets minder dan een vijfde van de leerlingen maakt deze keuze. De overige leerlingen op de vo-scholen in Weert gaan naar het mbo in de sectoren Zorg en Welzijn, Techniek of Economie. Voor het mbo-groen wordt bijna niet gekozen.

2.4.3 De Groene Keten

In deze meting kan voor het eerst worden bekeken in hoeverre leerlingen die kiezen voor een opleiding in het mbo-groen ook eerder in hun schoolloopbaan ‘groene keuzes’ hebben gemaakt. Hoewel we de keten van keuzemomenten (schoolkeuze-sectorkeuze-studiekeuze) nog niet helemaal in kaart kunnen brengen voor één cohort, kan al wel worden bekeken of leerlingen die in 2010-2011 zijn gestart in het mbo-groen (TL diploma behaald in 2009-2010) ook in de sectorkeuze al voor Groen hebben gekozen. In de tabellen 9 en 10 is te zien in hoeverre er sprake is van een Groene Keten. Het betreft de leerlingen uit cohort 2006-2007; leerlingen die in dat schooljaar zijn ingestroomd in de brugklas van het Citaverde College, in 2008-2009 hun sectorkeuze hebben gemaakt en in 2009-2010 hun diploma GL of TL hebben behaald.[14]

Tabel 9 – De Groene Keten op het Citaverde College in Roermond, cohort 2006-2007

	mbo - sector groen	anders (andere sector mbo, havo, etc.)	Totaal
vmbo - sector groen	4	28	32
vmbo - andere sector	5	32	37
- *Economie*	*1*		
- *Zorg en Welzijn*	*4*		
Totaal	9	60	69

14 We bekijken welke sectorkeuze de leerlingen die in 2009-2010 zijn uitgestroomd hebben gemaakt. Leerlingen die in één van de jaren blijven zitten komen in deze vergelijking niet meer voor: ofwel zijn zij nog niet gediplomeerd, ofwel is hun sectorkeuze niet bekend.

Meer dan de helft van de leerlingen van de locatie Roermond die voor een groene mbo-opleiding hebben gekozen, heeft een niet-groene sectorkeuze gemaakt in de derde klas van het vmbo. Tegelijkertijd hebben heel veel (88 procent) leerlingen die wel de sectorkeuze Groen hebben gemaakt na hun diplomering niet gekozen voor een opleiding in het mbo-groen. De sectorkeuze die leerlingen maken lijkt dan ook geen goede voorspellende factor te zijn voor de keuze van een vervolgopleiding.
Van de 32 leerlingen die de sector Groen in het vmbo hebben gevolgd, vertoonden een kwart (8 leerlingen) al bij het maken van de sectorkeuze in de derde klas interesse in een groene mbo-opleiding. Vier van hen zijn daadwerkelijk gestart in het mbo-groen. De andere helft heeft toch gekozen voor een andere opleiding in de sector Zorg en Welzijn (2x), Techniek (1x) of Economie (1x).
De combinatie van een groene sectorkeuze en interesse in het mbo-groen van leerlingen in de derde klas lijkt een betere voorspeller te zijn in de werkelijke keuze die leerlingen maken na hun diplomering. Daarnaast zijn er ook altijd enkele leerlingen die pas 'op het laatste moment' besluiten een groene mbo-opleiding te volgen.

Tabel 10 – De Groene Keten op het Citaverde College in Nederweert, cohort 2006-2007

	mbo - sector groen	anders (andere sector mbo, havo, etc.)	Totaal
vmbo - sector groen	3	4	7
vmbo - andere sector	4	79	83
- *Techniek*	*3*		
- *Zorg en Welzijn*	*1*		
Totaal	7	83	101

De locatie Nederweert vertoont een vergelijkbaar beeld met Roermond. Ook hier hebben de leerlingen die voor een opleiding in het mbo-groen hebben gekozen vaker niet dan wel de sector Groen in het vmbo gevolgd. En ook hier leidt een groene sectorkeuze niet automatisch tot de keuze voor een vervolg in het mbo-groen.
In de derde klas toonden vijf van de zeven leerlingen met de sectorkeuze Groen ook interesse in het mbo-groen. Drie van hen hebben na hun diplomering ook gekozen voor een groene mbo-opleiding.

2.5 Conclusie

De kern van het experiment op het Citaverde College draait om het vergroten van de doorstroom naar het mbo-groen op niveau 3 en 4 door middel van het aanbieden van de TL in combinatie met een groene invulling van de TL. Met behulp van de in de voorgaande paragrafen beschreven informatie kan worden bepaald in welke mate het Citaverde College hierin slaagt.

Instroom
Het Citaverde College in Roermond heeft te maken met dalende leerlingenaantallen. Deze afname is mede te verklaren doordat er in Roermond veel scholen zijn die de TL aanbieden. De concurrentie met andere vmbo-scholen is dan ook groot. Binnen deze ontwikkeling slaagt het

Citaverde College er wel in om leerlingen op TL-niveau aan te trekken. Het aandeel leerlingen met een citoscore op GL/TL-niveau is gegroeid sinds het experiment in 2005-2006 van start is gegaan.
Ongeveer twee derde van de leerlingen die voor het Citaverde College in Roermond kiest doet dat mede vanwege het aanbod van de TL, maar steeds minder leerlingen doen dit *enkel* vanwege het TL-aanbod. De combinatie van Groen en TL wordt voor een grotere groep leerlingen belangrijk. Ook het percentage leerlingen dat nadrukkelijk vanwege het groene aanbod voor de school kiest, neemt iets toe: jaarlijks gaat het om ongeveer 10 leerlingen.

Ook de locatie in Nederweert heeft tussen 2009-2010 en 2010-2011 te maken gehad met een daling van het aantal leerlingen. Deze daling kent verschillende oorzaken die gedeeltelijk te maken hebben met externe factoren (concurrentie vanuit het VO in Weert), en gedeeltelijk met interne aangelegenheden (leerlingenstop, onrust, geen leerlingen met BL-advies).
Het groene onderwijs speelt voor een beperkte groep leerlingen een rol in de keuze voor de school. Net als in Roermond gaat het om ongeveer 10 leerlingen. Omdat in Nederweert meer leerlingen in de brugklas zitten, gaat het in verhouding om veel minder leerlingen. Het aanbod van de TL is voor een groter gedeelte van de leerlingen belangrijk. Daarnaast zijn voor bijna een derde van de leerlingen andere motieven het meest belangrijk.

Op beide scholen spelen ontwikkelingen die kunnen leiden tot segregatieproblemen. In de beeldvorming van een gedeelte van de ouders van leerlingen worden (bepaalde) scholen steeds ‘zwarter’. Omdat op het Citaverde College vooral autochtone leerlingen zitten en beide locaties ook zo bekend staan – in ieder geval volgens de (sector)directeuren en schoolleiders van de omliggende VO-scholen – kan dit in de toekomst mogelijk leiden tot een toename van het aantal ouders en leerlingen dat om die redenen voor het Citaverde College kiest.
Voor het overige zijn er in het onderzoek geen neveneffecten van het experiment bekend geworden. Wel spelen in de omgeving van beide locaties ontwikkelingen die raken aan het experiment. In Roermond leidt de concurrentie om de TL-leerling tot spanningen tussen de scholen, bij het experiment in Nederweert zijn VO-scholen in Weert het oneens met het besluit van het Citaverde College om geen leerlingen met een BL-advies meer aan te nemen. Dat leidt ook daar tot spanningen in de samenwerking.

Sectorkeuze
Leerlingen met een relatief laag schooladvies worden op de locatie Roermond toch aangenomen in de KGT-klassen. Op deze manier krijgen leerlingen de kans zich te bewijzen en op te stromen naar de TL in de bovenbouw. De afgelopen jaren leek dit beleid succesvol: steeds meer leerlingen uit deze klassen stroomden door naar de GL/TL en een relatief grote groep leerlingen uit de GL/TL-klassen had op de basisschool een laag schooladvies gekregen. Toch bleken achteraf vrij veel leerlingen in de bovenbouw dit niveau niet te halen. De school heeft daarom strengere determinatie-eisen gesteld. Dat heeft tot gevolg dat minder leerlingen in de GL/TL terecht komen. Voor het experiment betekent dit dat minder leerlingen een TL-diploma zullen behalen.

Het percentage leerlingen op het Citaverde College Roermond dat in het derde jaar voor de sector Groen kiest is in 2010-2011 gehalveerd, tot iets minder dan een kwart van de leerlingen. Het is niet duidelijk wat hieraan ten grondslag ligt. Er zijn geen nieuwe gegevens over het aantal leerlingen dat belangstelling heeft voor het mbo-groen. Ervan uitgaande dat een kleine vaste harde kern van leerlingen door de hele keten van beslismomenten voor Groen kiest, zal het

aantal leerlingen dat in de derde klas interesse heeft in een groene mbo-opleiding net als vorig jaar ongeveer 10 zijn.
Ten opzichte van de afgelopen jaren kiezen leerlingen vooral meer voor de sector Economie in het vmbo; dat is mogelijk een aanwijzing dat zij willen doorstromen naar het havo. Het vakkenpakket van de sector Economie verhindert een terugvalmogelijkheid naar de GL. Deze leerlingen moeten dan ook een TL-diploma halen.

Op het Citaverde College in Nederweert hebben in 2010-2011 13 leerlingen gekozen voor de sector Groen in het vmbo (12 procent). Dat is veel minder dan de locatie Roermond. Dit past in het beeld dat ook bij de schoolkeuze maar een beperkte groep leerlingen vanwege het groene karakter voor de school kiest.
In tegenstelling tot eerdere verwachtingen lijkt het aantal leerlingen dat bij hun sectorkeuze interesse toont in het mbo-groen niet verder toe te nemen. Dat betekent dat nog steeds ongeveer 5 tot 10 leerlingen belangstelling heeft in het volgen van een groene mbo-opleiding. Voor deze leerlingen is de keuze voor de sector Groen in het vmbo een heel bewuste keuze. Voor de overige leerlingen lijkt de keuze voor de sector Groen eerder een bijkomstigheid en staat de keuze voor een groene vervolgopleiding allerminst vast.

De groene invulling van het vmbo – dat hoofdzakelijk wordt ingevuld door de beroepsgerichte vakken het Groene Leertraject (in Roermond) en Landbouwbreed (in Nederweert), leidt vooralsnog niet tot een toename in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest. Ook het aantal leerlingen dat een potentiële interesse toont in het mbo-groen is niet gegroeid.

Uitstroom
De leerlingen die in 2009-2010 zijn uitgestroomd van de locatie Roermond, zijn de eerste leerlingen die vanaf de start van het experiment in 2006-2007 op het Citaverde zaten. Van deze groep leerlingen hebben er 9 gekozen voor een groene mbo-opleiding. De meeste leerlingen kiezen voor een mbo-opleiding in een andere sector. Vooralsnog wordt dus nog niet in grotere aantallen voor een groene mbo-opleiding gekozen. De komende jaren zal moeten blijken of dit aantal nog gaat toenemen. Door het creëren van een aantrekkelijk mbo-opleidingenaanbod probeert de mbo-locatie van het Citaverde College in Roermond wel meer leerlingen met een GL- of TL-diploma te bereiken. Ook moeten doorlopende leerlijnen het aantrekkelijker maken om te kiezen voor een opleiding in het mbo-groen.

In Nederweert hebben 7 leerlingen in 2009-2010 hun loopbaan voortgezet in het mbo-groen. Op basis van een vergelijking met voorgaande jaren kan geconcludeerd worden dat jaarlijks 5 tot 10 leerlingen kiezen voor een groene mbo-opleiding. Een aantal dat we ook terugzien bij de school- en sectorkeuze. Overeenkomstig met de locatie Roermond, lijkt ook hier het aantal leerlingen dat kiest voor een opleiding in het mbo-groen nog niet toe te nemen.
De meeste leerlingen kiezen ervoor om een mbo-opleiding in de sector Zorg en Welzijn of de sector Economie te gaan doen. Een klein gedeelte van de leerlingen kiest voor het havo.

Op beide locaties lijkt de sectorkeuze die leerlingen maken in het vmbo van weinig voorspellende waarde te zijn voor de keuze van een vervolgopleiding in het mbo. Leerlingen die hebben gekozen voor de sector Groen in het vmbo kiezen lang niet allemaal voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Met name in Roermond (waar veel meer leerlingen voor de sector Groen in het vmbo kiezen) kiezen de meeste leerlingen met de sectorkeuze Groen voor een niet-aansluitende vervolgopleiding in het mbo. Ook andersom hebben leerlingen die een groene

mbo-opleiding volgen ongeveer even vaak wel als niet voor de sector Groen gekozen in het vmbo. Een belangstelling voor het mbo-groen in de derde klas is in dat opzicht een betere voorspeller.

Groene Keten
In hoofdstuk 1 spraken we al over een keten van beslismomenten die moeten leiden tot een toename in de doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 (zie figuur 1).

Met behulp van alle cijfers en informatie die in deze rapportage naar voren is gekomen, kunnen we concluderen dat er bij alle belangrijke beslismomenten een kleine groep leerlingen interesse toont in Groen. Deze groep leerlingen is in Roermond zowel percentueel als in aantallen (10-15 leerlingen) iets groter dan in Nederweert (5-10 leerlingen). Voor dit verschil zijn diverse verklaringen te geven. Zo is de locatie in Nederweert van oorsprong een oude mavo, die pas later als AOC is verder gegaan. Daarnaast is ook de werkgelegenheid in de omgeving van Nederweert minder op landbouw gericht. In de keuze voor een vervolgopleiding speelt bovendien ook mee dat de locatie Nederweert in tegenstelling tot de locatie Roermond zelf geen mbo-opleidingen aanbiedt.

Hoewel allerlei ‘verstorende’ factoren het experiment beïnvloeden (samenwerking met andere scholen, ontwikkelingen op andere scholen, ontwikkelingen in eigen beleid), lijkt het experiment tot nog toe nog weinig effect te hebben op het aantal leerlingen dat kiest voor Groen. Vooral vanaf de ‘tweede schakel’ in de Groene Keten – de sectorkeuze – treden niet de gewenste effecten op.
De locatie Roermond slaagt er wel in om leerlingen in het ‘hogere segment’ (TL) aan te trekken, maar het lukt vooralsnog niet om deze leerlingen later in hun schoolloopbaan te laten kiezen voor Groen (bij de sectorkeuze, voor het mbo-groen). Op de locatie Nederweert wordt nog weinig succes geboekt met het LBB-programma. Leerlingen kiezen nog niet meer voor de sector Groen in het vmbo. De komende jaren moet blijken of de ontwikkelingen in het LBB-programma hun uitwerking hebben op het aantal leerlingen dat kiest voor Groen.

3 Experiment Edudelta College

3.1 Doel van het experiment en hoofdvragen

Het experiment op het Edudelta College draait om de voorlichtingscampagne '100% ondernemend', gericht op leerlingen in de TL. In de campagne wordt hoofdzakelijk ingezet op ondernemerschap binnen het mbo-groen. Doel is de naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid van het Edudelta College te vergroten en (hiermee) meer (TL-)leerlingen te laten kiezen voor een opleiding in het mbo-groen op niveau 3 en 4 van het Edudelta College. Vanuit deze doelstelling beredeneerd is er sprake van twee belangrijke keuzemomenten in de keten van beslismomenten: de keuze voor een sector (vakkenpakket) in de TL en de keuze voor een vervolgopleiding in het mbo. Vanuit deze keuzemomenten beredeneerd kunnen twee hoofdvragen worden geformuleerd:

1. Lukt het om meer leerlingen in de TL op VO-scholen in de regio te laten kiezen voor de sector Groen in de TL en de bekendheid van het Edudelta College te vergroten?
2. Lukt het om TL-leerlingen van VO-scholen in de regio te laten kiezen voor het mbo-groen, niveau 3 en 4 van het Edudelta College?

De activiteiten die plaatsvinden in het kader van de voorlichtingscampagne zijn van start gegaan in het najaar van 2009. De resultaten van de meting die vorig jaar is uitgevoerd vormden een nulmeting, omdat de campagne nog grotendeels van start moest gaan. Dit jaar is de eerste meting uitgevoerd.[15] Deze meting heeft plaatsgevonden rond de jaarwisseling van 2010-2011. De resultaten van deze meting kunnen we vergelijken met de nulmeting. Daarmee kan een eerste uitspraak over eventuele effecten van de '100% ondernemend'-campagne worden gedaan.

Activiteiten in de voorlichtingscampagne '100% ondernemend'
Zoals gezegd is de voorlichtingscampagne in 2009-2010 van start gegaan. In dat schooljaar is in de regio Zuid-Holland-Zuid tussen oktober 2009 en maart 2010 voorlichting gegeven op vijf VO-scholen, op drie mbo-locaties, op één hbo-locatie en op twee vmbo-locaties van het Edudelta College. Veel van deze voorlichting is gegeven via AOB Compaz. In de omgeving Zeeland is tussen oktober 2009 en juni 2010 op twaalf VO-scholen voorlichting gegeven.

In het schooljaar 2010-2011 zijn de voorlichtingen voortgezet en uitgebreid naar meerdere scholen. In Zuid-Holland-Zuid is tussen oktober 2010 en februari 2011 op veertien VO-scholen, drie mbo-locaties en het vmbo op het Edudelta College in Barendrecht zelf voorlichting gegeven. In de omgeving van Zeeland is in diezelfde periode voorlichting gegeven op twaalf VO-scholen.

15 Er zijn al twee eerdere metingen uitgevoerd (in 08-09 en 09-10). Waar in deze rapportage wordt gesproken van de eerste meting, wordt de meting van 2010-2011 (= 3e meetmoment) bedoeld. Dit om het verschil met de nulmeting (= 1e en 2e meetmoment) duidelijk aan te geven.

3.2 De keuze voor een sector in het vmbo en de bekendheid van het Edudelta College

De eerste vraag die centraal staat is of het lukt om meer TL-leerlingen op VO-scholen in de regio van het Edudelta College te laten kiezen voor de sector (vakkenpakket) Groen in het vmbo-TL. Daarnaast is de ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College bij deze leerlingen een centrale vraag in het experiment.

3.2.1 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in het vmbo

Samenvatting resultaten van de nulmeting
Leerlingen op de VO-scholen in de regio van het Edudelta College in Goes en Barendrecht kiezen in het vmbo-TL nauwelijks voor de sector (het vakkenpakket) Groen. Het gaat om 4 procent van de leerlingen in de regio Zeeland en 1 procent van de leerlingen in Zuid-Holland-Zuid. Vooral de sector Economie is populair; bijna de helft van de leerlingen kiest voor deze sector. De sector Groen lijkt ook minder te leven op scholen: vergeleken met andere sectoren geeft maar een relatief klein gedeelte van de leerlingen aan dat zij op het vmbo voorlichting hebben gekregen over deze sector.

Resultaten van de eerste meting
In de eerste meting hebben twee leerlingen in de regio Zeeland en zeven leerlingen uit Zuid-Holland-Zuid bij de sectorkeuze voor de sector Groen in de TL gekozen. In beide regio's gaat het om 1 procent van de leerlingen. De meeste leerlingen kiezen voor de sector Economie. In tabel 11 wordt een overzicht gegeven van de sectoren (vakkenpakketkeuzes) die de leerlingen in beide regio's hebben gemaakt.

*Tabel 11 – Gemaakte sectorkeuzes in het vmbo (%)**

Gekozen sector	Omgeving Zeeland	Omgeving Zuid-Holland-Zuid
Techniek	29	17
Economie/Handel	43	50
Groen/Landbouw	1	1
Zorg en Welzijn	26	27
Nog geen sectorkeuze gemaakt	1	9
Totaal N (=100%)	154	549

* Leerlingen konden meer dan één sector aankruisen. De percentages tellen daarom niet op tot 100%.

Ook in de voorlichting krijgt de sector Groen in het vmbo-TL minder aandacht. Bijna 30 procent van de leerlingen in beide regio's geeft aan voorlichting te hebben gehad over deze sector, al dan niet in combinatie met de voorlichting over andere sectoren. Op de verschillende scholen varieert dit percentage van 5 tot ruim 50 procent. De andere sectoren in het vmbo krijgen meer aandacht in de voorlichting. Gemiddeld heeft ongeveer 60 procent van de leerlingen voorlichting gekregen over elk van de andere sectoren in het vmbo. Op elke school wordt door de leerlingen de sector Groen het minst vaak genoemd als sector waarover zij voorlichting hebben gehad.

3.2.2 De ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College

De voorlichtingscampagne '100% ondernemend' heeft de intentie om meer leerlingen bekend te maken met het Edudelta College. In de eerste plaats gaat het om het vergroten van de naamsbekendheid. In de tweede plaats heeft de campagne ook tot doel om de inhoudelijke bekendheid van de school en de opleidingen van het Edudelta College te laten doen toenemen.

Samenvatting resultaten van de nulmeting
Bijna 15 procent van de leerlingen is bekend met het Edudelta College. Deze leerlingen kennen het Edudelta College meestal alleen van naam, of via vrienden/bekenden (naamsbekendheid). Maar heel weinig leerlingen geven aan de school te kennen via activiteiten die worden ondernomen in het kader van de voorlichtingscampagne. De inhoudelijke bekendheid van het Edudelta College ontbreekt bij de meeste leerlingen. Dat betekent dat de leerlingen die het Edudelta College kennen, meestal geen of een onduidelijk beeld hebben over diverse kenmerken van de school en de opleidingen. Ook het ondernemende karakter van de opleidingen wordt niet herkend.

Resultaten van de eerste meting
Nog steeds zijn veel leerlingen niet bekend met het Edudelta College. In de omgeving van Zeeland is een kwart van de leerlingen bekend met de school, in Zuid-Holland-Zuid heeft 13 procent van de leerlingen wel eens van het Edudelta College gehoord. In vergelijking met de nulmeting is de bekendheid in Zuid-Holland-Zuid ongeveer gelijk gebleven. In Zeeland is sprake van een toename van 14 naar 25 procent. Deze toename lijkt voor een gedeelte het gevolg van de campagne-activiteiten. Als we verder kijken naar de bekendheid van het Edudelta College per school, dan zien we het volgende beeld:

Tabel 12 – Bekendheid van het Edudelta College per school (%)

	2009-2010	2010-2011
Scholen regio Zeeland		
Calvijn College	Niet gemeten	30
CS Walcheren, locatie Toorop	7	24
SG Pieter Zeeman	20	19
Scholen regio Zuid-Holland-Zuid		
CSG Calvijn locatie Groene Hart	Niet gemeten	42
CSG Calvijn locatie Juliana	Niet gemeten	0
CSG Willem van Oranje	2	6
Farelcollege	18	11
Gemini College	Niet gemeten	12
Penta College locatie Jacob van Liesveldt	Niet gemeten	8
Regionale Scholengemeenschap Goeree-Overflakkee	29	33
RSG Hoeksche Waard	8	10
Sint Montfort College	Niet gemeten	3

De toegenomen bekendheid in de regio Zeeland is aan de ene kant het gevolg van een toename in de bekendheid bij CS Walcheren van 7 naar 24 procent. Het Edudelta College heeft op deze school in november 2010 voorlichting gegeven. De stijging in de bekendheid is hier waarschijnlijk (mede) het gevolg van. Aan de andere kant heeft in de eerste meting een school mee-

gewerkt waar in de nulmeting geen leerlingen zijn bevraagd. Deze school is op zeer korte afstand van het Edudelta College in Goes gelegen. Het percentage leerlingen van deze school dat bekend is met het Edudelta College is in vergelijking met andere scholen relatief groot. Dit verklaart waarschijnlijk ook een gedeelte van de stijging.
De scholen in Zuid-Holland-Zuid vertonen een minder eenduidig beeld. Kijken we alleen naar de scholen die in beide metingen hebben meegewerkt, dan zien we enkel kleine verschillen in de toe- of afname van de bekendheid. Hoewel in Zuid-Holland-Zuid ook op scholen voorlichting is gegeven (bv. najaar 2010 op Farelcollege en Regionale Scholengemeenschap Goeree-Overflakkee), zien we hier geen verandering in de bekendheid van het Edudelta College.

Ook de manier waarop de leerlingen het Edudelta kennen is ten opzichte van de nulmeting nauwelijks veranderd. Het grootste deel van de vmbo'ers kent de school alleen van naam of via vrienden/kennissen. Daarnaast heeft een vijfde van de leerlingen in Zuid-Holland-Zuid een poster van Edudelta College gezien. Activiteiten waarbij leerlingen op een meer actieve manier inhoudelijk kennis maken met het Edudelta College, zoals het bezoeken van de (campagne)website, het bezoeken van een open dag of het lezen van een brochure, worden door leerlingen veel minder vaak genoemd. Het gaat in beide regio's om maximaal 10 procent van de leerlingen die aangeven bekend te zijn met het Edudelta College (2,5 en 1 procent van de totale groep bevraagde leerlingen in Zeeland en Zuid-Holland-Zuid).

Het hierboven geschetste beeld vertaalt zich verder door naar het beeld dat leerlingen (die aangeven wel eens van Edudelta College te hebben gehoord) hebben van het Edudelta College. Vergelijkbaar met de nulmeting hebben veel leerlingen (ongeveer de helft) geen duidelijk beeld van de school en de opleidingen.
Leerlingen die wel een beeld hebben, zijn niet eenduidig. De manier waarop het Edudelta College zich wil positioneren – als school met pittige opleidingen, waarin ondernemen een belangrijke rol speelt – wordt door leerlingen (nog) niet herkend. Leerlingen vinden wel dat je bij Edudelta College veel verschillende dingen kan doen. Met name in Zeeland oordelen ze ook positief over de kans op een leuke baan en de mogelijkheden om met een TL-diploma een mbo-opleiding bij het Edudelta College te volgen.

Omdat veel van de leerlingen het Edudelta College niet kennen, geeft ook maar een (heel) klein gedeelte van de leerlingen aan een mbo-opleiding te willen volgen op deze school: iets meer dan 1 procent van de leerlingen in de regio Zeeland en een half procent van de leerlingen in Zuid-Holland-Zuid. Daarnaast is er een kleine groep leerlingen die niet direct afwijzend is. Zij geven aan nog niet te weten of ze naar het Edudelta College willen. Tabel 13 geeft een overzicht. Het betreft hier alleen leerlingen die aangeven het Edudelta College te kennen (Zeeland 25 procent, Zuid-Holland-Zuid 13 procent). Leerlingen die het Edudelta College niet kennen, zullen ook niet voor de school kiezen.

Tabel 13 – Percentage leerlingen dat na het vmbo een opleiding wil volgen bij het Edudelta College

	Wil opleiding volgen bij Edudelta College	Wil geen opleiding volgen bij Edudelta College	Weet nog niet of hij/zij opleiding wil volgen bij Edudelta College
Scholen regio Zeeland	5	68	28
Scholen regio Zuid-Holland-Zuid	4	82	13

Naast de onbekendheid met het Edudelta College lijkt ook het kleine aantal leerlingen dat in het vmbo voor de sector Groen heeft gekozen een rol te spelen in het niet willen volgen van een opleiding bij het Edudelta College. Slechts enkele leerlingen geven aan een opleiding in het mbo-groen te willen gaan volgen. Ook geeft 15-20 procent van de leerlingen aan na het vmbo door te willen stromen naar het havo.

Hoewel slechts enkele leerlingen in het vmbo voor de sector Groen hebben gekozen, is het beeld dat de leerlingen hebben van het werk en de opleidingen in deze sector niet negatief. Zo vinden de meeste leerlingen dat je in de groene sector leuk werk kan doen en dat je met je hoofd én je handen werkt. Ook de aansluiting tussen de TL en een opleiding mbo-groen wordt positief beoordeeld. Minder positief zijn leerlingen over de aansluiting tussen mbo-groen en het hbo en het geld dat je kan verdienen binnen deze sector. Ook vinden ze niet dat je binnen de sector groen leukere opleidingen en werk kan vinden in vergelijking met andere sectoren. In het algemeen zijn leerlingen uit de regio Zeeland iets positiever dan leerlingen uit de regio Zuid-Holland-Zuid.

3.3 De keuze voor een opleiding in het mbo

Het tweede gedeelte van de hoofdvraag gaat in op de mate waarin het Edudelta College slaagt om TL-leerlingen uit omliggende VO-scholen in de regio te laten kiezen voor een opleiding in het mbo-groen op niveau 3 en 4 van het Edudelta College. We bespreken twee ontwikkelingen: de doorstroom richting het mbo-groen en de instroom van het Edudelta College op niveau 3 en 4.

3.3.1 De ontwikkeling in de doorstroom richting mbo-groen

Samenvatting resultaten van de nulmeting
Leerlingen die in 2008-2009 hun diploma hebben gehaald in de GL of TL kiezen bijna niet voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Van de ruim 150 bevraagde leerlingen kozen er zes voor een groene mbo-opleiding (9 procent in regio Zeeland, 1 procent in Zuid-Holland-Zuid).

Resultaten van de eerste meting
Veruit de meeste gediplomeerde GL/TL-leerlingen hebben gekozen voor een mbo-opleiding: 89 procent van de leerlingen uit de regio Zeeland en 92 procent van de leerlingen uit Zuid-Holland-Zuid. Een gedeelte van de leerlingen kiest voor het havo. In Zeeland heeft 10 procent van de leerlingen voor havo gekozen, in Zuid-Holland-Zuid 7 procent van de leerlingen. Per school varieert dit aandeel van 0 tot bijna 20 procent.

Van de groep leerlingen die voor een opleiding in het mbo kiest, maakt maar een klein aantal leerlingen in beide regio's de keuze voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. In beide regio's gaat het om drie leerlingen (4 procent in Zeeland; 2 procent in Zuid-Holland-Zuid). Vergelijkbaar met de nulmeting kiezen ook in de eerste meting maar heel weinig leerlingen voor een groene mbo-opleiding.
Van de zes leerlingen die voor een vervolgopleiding in het mbo-groen kiezen, hebben er vier in het vmbo de sector (vakkenpakket) Groen gevolgd. Vijf kiezen voor een opleiding op niveau 4.

Vier leerlingen hebben voor het Edudelta College gekozen, twee zijn verder gaan studeren op het Wellantcollege. De leerlingen zijn afkomstig van vijf verschillende middelbare scholen.

3.3.2 De ontwikkeling in de instroom van het Edudelta College

Samenvatting resultaten van de nulmeting
Speerpunten uit de campagne zijn onder de eerstejaars deelnemers op niveau 3 en 4 nog relatief vaak onbekend. Veel deelnemers hebben geen beeld over het niveau ('pittigheid') van de opleidingen en het ondernemende karakter.
De meeste deelnemers zijn tevreden over de door hun gemaakte opleidingskeuze. Toch is het wel belangrijk om de juiste verwachtingen te scheppen: meer dan de helft van de deelnemers met een diploma op KL- of GL-niveau vindt dat de verwachtingen die zij hadden over de opleidingen niet kloppen of weten dit nog niet. In relatie tot de voorlichtingscampagne is het dus belangrijk om verwachtingen waar te maken: *'practice what you preach'*.

Resultaten van de eerste meting
Bij het beschrijven van de instroom in de niveau 3 en 4 opleidingen van het Edudelta College zijn vier punten van belang:
1. de ontwikkeling van de deelnemersaantallen op niveau 3 en 4: lukt het om meer leerlingen te laten kiezen voor het mbo-groen?
2. de ontwikkeling in het niveau van de instroom: lukt het om meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken?
3. de groene vmbo-achtergrond van de leerlingen: in hoeverre hebben leerlingen al in het vmbo een groene keuze gemaakt (sectorkeuze Groen) en welk gedeelte van de instroom is afkomstig van het eigen of andere AOC's?
4. het beeld van het Edudelta College: herkennen deelnemers zich in de doelstellingen van de voorlichtingscampagne en worden verwachtingen waargemaakt?

Ad 1. Deelnemersaantallen op niveau 3 en 4
Op de locaties Goes, Barendrecht en Middelharnis/Sommelsdijk staan in het schooljaar 2010-2011 183 eerstejaars deelnemers op niveau 3 en 4 ingeschreven.
Het aantal deelnemers op de niveau 3 en 4 opleidingen in Goes is de laatste drie jaar toegenomen met 35 procent. Deze toename is iets groter binnen de niveau-3-opleidingen dan binnen de opleidingen op niveau 4. Met name binnen Art of Design/Vormgeven leefomgeving is het aantal deelnemers toegenomen (van 11 naar 26). Ook de opleiding Veehouderij is populairder (van 3 naar 11 deelnemers).
De locatie Barendrecht heeft een relatief stabiele jaarlijkse instroom. Wel is het aandeel deelnemers op niveau-3 steeds groter. De locaties Middelharnis/Sommelsdijk zijn de afgelopen twee jaar stabiel in het aantal deelnemers. Een overzicht wordt weergegeven in tabel 14.

Tabel 14 – Aantal eerstejaars deelnemers op niveau 3 en 4, per locatie

		2008-2009	2009-2010	2010-2011
Locatie Goes	Totaal	91	109	123
	Niveau 3	43	56	62
	Niveau 4	48	53	61
Locatie Barendrecht	Totaal	41	43	38
	Niveau 3	23	31	29
	Niveau 4	18	12	9
Locatie Middelharnis/Sommelsdijk	Totaal	8*	22*	22
	Niveau 3	8	18	18
	Niveau 4	-	4	4

** alleen deelnemers in Sommelsdijk*

Van de deelnemers op niveau 3 en 4 volgt in het studiejaar 2010-2011 ruim een derde een opleiding dierverzorging of paardenhouderij. Ook de opleidingen in Art of Design/Vormgeven leefomgeving en Groene ruimte trekken relatief veel deelnemers (samen een derde van de deelnemers). In tabel 15 worden het aantal deelnemers per opleiding en per locatie gepresenteerd.

Tabel 15 – Aantallen deelnemers per opleiding en locatie, 2010-2011

Opleiding	Goes		Barendrecht		Middelharnis		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Akkerbouw/Fruitteelt	16	13	1	3	2	9	19	10
Art of Design/Vormgeven leefomgeving	26	21	4	11			30	16
Bloembinden en Groene detailhandel	4	3	6	16	1	5	11	6
Dierverzorging / Paardenhouderij	36	29	21	55	8	36	65	36
Groen, Grond, Infra / Loonwerk	5	4	2	5			7	4
Groene ruimte (Groenvoorziening/ Hovenier)	17	14	4	11	11	50	32	17
Veehouderij	11	9					11	6
Zorg en leefomgeving	8	7					8	4
Totaal	123	100	38	100	22	100	183	100

Deelnemers met een TL-diploma volgen in Barendrecht vaker de opleiding Paardenhouderij. De opleiding Dierverzorging in Goes is groter onder deelnemers met een GL-diploma. KL-gediplomeerden kiezen vaker voor de opleiding Art of Design.

Ad 2. Niveau van de instroom

Landelijk volgt 70 procent van alle deelnemers in het mbo een opleiding op niveau 3 en 4. In het mbo-groen ligt dit percentage op 67 procent.[16] Het Edudelta College heeft relatief weinig deelnemers op de twee hoogste niveaus. In tabel 16 wordt een overzicht gegeven van het percentage leerlingen op niveau 3 en 4 ten opzichte van de totale instroom in het eerste jaar.

16 Gegevens DUO, peildatum 1 oktober 2010

Tabel 16 – Aantal eerstejaars deelnemers op niveau 3 en 4 ten opzichte van totale instroom[17]

	Aantal deelnemers op niveau 3 en 4 in eerste jaar	% ten opzichte van totale instroom in eerste jaar
Goes	123	63
Barendrecht	38	48
Middelharnis en Sommelsdijk	22	30
Totaal drie locaties	183	52

Gemiddeld vormen de deelnemers op niveau 3 en 4 iets meer dan de helft van het totale aantal deelnemers op het Edudelta College. Dat is ongeveer 15 procentpunt minder dan het gemiddelde in het mbo-groen. Met name op de locaties in Middelharnis en Sommelsdijk en de locatie Barendrecht volgen weinig deelnemers een opleiding op niveau 3 of 4.

Het aantal deelnemers met een TL-diploma laat een vergelijkbaar beeld zien. Bijna vier op de tien deelnemers op niveau 3 en 4 in Goes heeft een TL-diploma. In Barendrecht en Middelharnis/Sommelsdijk ligt dit percentage veel lager op respectievelijk 16 procent en 10 procent.[18] Dit lage percentage deelnemers met TL-diploma is (mede) het gevolg van het kleine aantal deelnemers op niveau 4. Niet alleen hebben de locaties relatief weinig deelnemers op niveau 3 en 4, binnen deze groep zijn er vooral deelnemers die een niveau-3-opleiding volgen. In Goes is hier geen sprake van, daar volgen ongeveer evenveel deelnemers een opleiding op niveau 3 en 4 (zie hiervoor ook tabel 14). Landelijk heeft ongeveer 34 procent van de deelnemers op niveau 3 en 4 een diploma op TL-niveau. In het mbo-groen op niveau 3 en 4 ligt dit percentage iets lager op 30 procent.[19]

De afgelopen twee jaar is de instroom van deelnemers met de TL als vooropleiding[20] op alle locaties min of meer gelijk gebleven. Voor Goes betekent dit dat het – binnen de ontwikkeling van een stijging van de instroom – (nog) niet lukt om het aandeel van TL-ers binnen de totale instroom op niveau 3 en 4 te vergroten. De toename van het aantal deelnemers in Goes is vooral het gevolg van de 'groene' instroom (vmbo-groen). In de volgende alinea's wordt dit verder besproken.

In relatie tot de doelstelling van het experiment – meer deelnemers op niveau 3 en 4 door een campagne gericht op TL'ers – is het voor de locatie Goes vooral interessant dat zij met een toename van deelnemers vanuit de TL het totale volume van de niveau 3 en 4 opleidingen kan laten toenemen. Dit geldt eveneens voor de locaties Barendrecht en Middelharnis/Sommelsdijk, maar voor deze locaties is ook een groei in de niveau 4 deelnemers ten opzichte van de deelnemers op niveau 3 belangrijk, evenals het verhogen van het niveau van de instroom.

Ad 3. Groene instroom

Op de locaties Goes en Middelharnis/Sommelsdijk zitten veel deelnemers met een 'groene' achtergrond (zie tabel 17). Ruim 40 procent van de deelnemers in het eerste jaar uit de niveau 3 en 4 opleidingen heeft op het vmbo de sector Groen gedaan. Op een enkeling na zijn dit

17 Cijfers verkregen van de administratie van het Edudelta College
18 Cijfers uit enquête onder instroom eerstejaars deelnemers 2010-2011
19 Gegevens DUO, peildatum 1 oktober 2010
20 Dit is niet hetzelfde als een TL-diploma. Deelnemers met de vooropleiding TL, stromen vanuit de TL (al dan niet gediplomeerd) door naar het mbo op het Edudelta College.

allemaal leerlingen die hun vmbo-opleiding op een AOC hebben afgerond, veelal op het vmbo van het Edudelta College. In Goes is het aandeel van deelnemers vanuit het vmbo-groen (dat is meestal het eigen vmbo op het AOC) de afgelopen jaren steeds groter geworden (van 21 naar 41 procent).
De locatie Barendrecht vertoont een heel ander beeld. Na een eenmalige opleving in 2009-2010 (18 van de 43 leerlingen vmbo-groen), hebben dit schooljaar maar drie leerlingen de sector Groen op het vmbo gevolgd, waarvan één leerling op het Edudelta College. Daarnaast zijn er enkele leerlingen die een vmbo-opleiding op het Edudelta College hebben afgerond, maar in een andere sector dan Groen.

Tabel 17 – Herkomst eerstejaars deelnemers niveau 3 en 4, per locatie[21]

	% herkomst sector Groen vmbo	% herkomst vmbo op een AOC
Goes	41	40
Barendrecht	11	16
Middelharnis/Sommelsdijk	41	50

Omdat de locaties Goes en Middelharnis/Sommelsdijk een grote instroom vanuit het eigen (groene) vmbo kennen, zijn er heel weinig deelnemers met een TL-diploma én een groene achtergrond. Vmbo-afdelingen op AOC's kunnen de TL immers niet aanbieden (tenzij het een fusie met een categoriale mavo betreft, of via de GL+ constructie). Het merendeel van de deelnemers die op het vmbo de sector Groen hebben gevolgd, is dan ook gediplomeerd in de KL of GL.

Deelnemers die niet van het vmbo van een AOC afkomstig zijn, komen op alle vestigingen van het Edudelta College van veel verschillende VO-scholen/locaties.
Deelnemers op de locatie Barendrecht zijn – naast een beperkte instroom vanuit andere ROC's – afkomstig van 20 VO-scholen/locaties. Elk van deze scholen/locaties 'levert' slechts één deelnemer. Ook in Goes zijn de deelnemers afkomstig van veel verschillende scholen/locaties (25). Omdat er in Goes meer deelnemers zijn in de niveau 3 en 4 opleidingen, komen er vaak wel iets meer leerlingen vanuit deze scholen/locaties.

De voorlichtingscampagne richt zich op (TL-)leerlingen op reguliere VO-scholen. Zoals hierboven is besproken heeft het Edudelta College een relatief groot aandeel deelnemers dat vanuit het eigen AOC (vmbo) doorstroomt naar het mbo. De voorlichtingscampagne biedt dus kansen om vanuit reguliere VO-scholen het aantal leerlingen (volume) in de niveau 3 en 4 opleidingen te vergroten. Omdat het voedingsgebied groot is, en deelnemers van veel verschillende scholen afkomstig zijn, zijn hier wel grote inspanningen voor nodig.

Beeld van het Edudelta College en bekendheid van de voorlichtingscampagne
Deelnemers die in 2010-2011 zijn gestart met een opleiding op niveau 3 of 4 op het Edudelta College zijn meestal niet tot hun keuze voor de opleiding gekomen op basis van activiteiten die horen bij de campagne '100% ondernemend', zoals de posters, de website

21 Cijfers verkregen van de administratie van het Edudelta College, cijfers gaan over voorgaande school. Het werkelijke percentage ligt waarschijnlijk nog iets hoger, omdat een aantal leerlingen vanuit een andere mbo-opleiding instromen.

www.100procentondernemend.nl of het aparte programma voor TL-ers op de open dagen. Zoals gezegd komen op de locaties Goes en Middelharnis/Sommelsdijk veel leerlingen vanuit het vmbo van Edudelta College. Het is dan ook niet vreemd dat de meeste mbo-deelnemers op deze locaties aangeven het Edudelta College te kennen omdat ze er ook vmbo hebben gedaan. Daarnaast zijn de open dag, brochures, de website www.edudeltacollege.nl en vrienden en familie belangrijke bronnen waardoor leerlingen in contact zijn gekomen met het Edudelta College.

Veel van de mbo-deelnemers die in 2010-2011 voor een opleiding aan het Edudelta College hebben gekozen, zullen nog niet in aanraking zijn gekomen met de voorlichtingscampagne toen zij nog op het vmbo zaten. In het vorige schooljaar was de campagne immers pas net van start gegaan. Toch zijn er in vergelijking met de nulmeting wel (kleine) veranderingen waarneembaar in het beeld dat deelnemers van het Edudelta College hebben – in het bijzonder de punten waar Edudelta College zich op richt.
In Barendrecht hebben de mbo-deelnemers in vergelijking met de deelnemers van vorig jaar vaker het idee dat de opleidingen gericht zijn op ondernemen. De helft van de deelnemers vindt de opleidingen van Edudelta College voor ondernemende types en ruim een derde van de deelnemers is van mening dat je later ondernemer of manager wordt met een opleiding bij het Edudelta College. De opleidingen worden nog steeds niet moeilijk/pittig gevonden. Hoewel in Barendrecht relatief weinig deelnemers met een TL-diploma zitten, is bijna driekwart van de deelnemers het eens met de stelling dat je met een TL-diploma goed een mbo-opleiding bij het Edudelta College kan volgen. Naast de groep deelnemers die het eens is met bovenstaande stellingen, is er ook een groep deelnemers (variërend van 20 procent tot de helft van de leerlingen) die geen beeld heeft van het ondernemende karakter van de opleidingen, de moeilijkheid van de opleidingen, etc. Een relatief kleine groep deelnemers is het oneens met deze stellingen.
In Goes is het beeld dat de mbo-deelnemers hebben over het Edudelta College (waar het gaat over de doelstellingen van de campagne) ongeveer gelijk aan Barendrecht. In vergelijking met de nulmeting is het beeld van het Edudelta College nauwelijks veranderd. Wel vinden minder deelnemers dit jaar dat de aansluiting tussen de opleidingen van het Edudelta College en het hbo goed is (35 procent dit jaar, 48 procent in nulmeting).
Deelnemers van de locaties Middelharnis/Sommelsdijk hebben vaker dan deelnemers van de andere locaties geen beeld van de kenmerken waarop de campagne zich richt. Daarnaast herkennen ze zich minder vaak dan deelnemers uit Goes en Barendrecht in het ondernemende karakter van de opleidingen en het toekomstperspectief als ondernemer/manager. Ook zijn ze minder positief over de aansluiting tussen de TL en de mbo-opleidingen van het Edudelta College.

Deelnemers met een TL-diploma verschillen in het algemeen niet van andere deelnemers in hun beeld van het Edudelta College. Wel oordelen ze vaker dan leerlingen met een ander diploma positief over de aansluiting tussen de TL en het Edudelta College en de aansluiting met het hbo.

Het lijkt erop dat op de locatie Barendrecht het afgelopen jaar meer vorderingen zijn geboekt in de beeldvorming van de school. Hoewel de meeste leerlingen nog niet door de campagne in aanraking zijn gekomen met het Edudelta College en wat de school probeert uit te stralen (en zij dus nog niet om die redenen voor het Edudelta College hebben gekozen), worden de oplei-

dingen wel op een zodanige manier gepresenteerd en ingevuld. In Goes was het beeld in de nulmeting al positiever, maar dit is het afgelopen jaar niet verder toegenomen.

3.3.3 Conclusies

Het Edudelta College probeert door middel van de voorlichtingscampagne '100% ondernemend' meer leerlingen uit de TL op 'reguliere' vmbo-scholen te laten kiezen voor een groene mbo-opleiding op niveau 3 en 4. De campagne is in 2009-2010 gestart en heeft nu dus één jaar 'gedraaid'. We kunnen een eerste conclusie trekken op basis van de informatie die in de bovenstaande paragrafen is gepresenteerd.

De keuze voor de sector Groen en de bekendheid van het Edudelta College

1. Leerlingen kiezen – in vergelijking met de nulmeting – nog steeds niet voor de sector Groen in het vmbo. Slechts 1 procent van de leerlingen in beide regio's maakt de sectorkeuze Groen in de TL. Ook het percentage leerlingen dat wordt voorgelicht over deze sector loopt achter in vergelijking met de voorlichting die wordt gegeven over de ander sectoren in het vmbo.
2. Eén jaar na de aftrap van de campagne 100% ondernemend kent maar een beperkt gedeelte van de leerlingen het Edudelta College. In de regio Zeeland gaat het om een kwart van de leerlingen, in de regio Zuid-Holland-Zuid heeft 13 procent van de leerlingen wel eens van het Edudelta College gehoord. Een nog geringer gedeelte van de leerlingen heeft ook een meer inhoudelijk beeld van de school en de opleidingen. Dit vertaalt zich door in het kleine aantal leerlingen dat zegt een groene mbo-opleiding te willen gaan volgen op het Edudelta College.
3. Het algemene beeld dat naar voren komt uit de eerste meting in beide regio's is in vergelijking met de nulmeting weinig veranderd. Op het niveau van individuele scholen zien we op één school een positieve verandering in de bekendheid van het Edudelta College, maar op andere scholen die betrokken zijn geweest in de campagne, zien we geen toename in de bekendheid van het Edudelta College. De komende jaren zal moeten blijken of op andere scholen alsnog resultaten worden geboekt waar het gaat om de naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid van het Edudelta College.

De doorstroom richting mbo-groen en de instroom van het Edudelta College

1. Maar een klein aantal leerlingen op VO-scholen in de regio van het Edudelta College maakt de keuze voor mbo-groen (4 procent in Zeeland; 2 procent in Zuid-Holland-Zuid).
2. Het aantal deelnemers in de niveau 3 en niveau 4 opleidingen van het Edudelta College is min of meer stabiel voor de locaties Barendrecht en Middelharnis/Sommelsdijk. In Goes is het aantal deelnemers vergeleken met 2008-2009 toegenomen met ruim een derde.
3. Het lukt nog niet goed om meer deelnemers op niveau-4 aan te trekken. Het aandeel deelnemers in de niveau-4-opleidingen neemt enigszins af. Met name in Barendrecht is het aandeel van de niveau-4-opleidingen ten opzichte van de opleidingen op niveau 3 afgenomen van 44 procent naar 24 procent. In Goes is de verhouding 50/50 procent en ongeveer stabiel.
4. Het aandeel van TL-leerlingen binnen de instroom in de niveau 3- en 4-opleidingen is nog niet toegenomen. De instroom van deelnemers uit de TL is de afgelopen jaren ongeveer ge-

lijk gebleven. Voor de locatie Goes, waar het aantal deelnemers is toegenomen, betekent dat een groter aandeel van deelnemers vanuit de andere vmbo-niveaus.

5. In Goes en Middelharnis/Sommelsdijk stromen veel leerlingen vanuit het vmbo-gedeelte van het eigen AOC door naar het mbo op het Edudelta College. De stijging van het aantal deelnemers in Goes is vooral hieraan te danken. De overige deelnemers zijn afkomstig uit een groot voedingsgebied: het aantal 'aanleverende' scholen is groot. Dit biedt kansen voor de voorlichtingscampagne, maar vereist ook grote inspanningen.
6. Het beeld dat het Edudelta College met de voorlichtingscampagne 100% ondernemend wil uitdragen lijkt de mbo-deelnemers te bereiken – hoewel in kleine stapjes. Met name het ondernemende karakter van de opleidingen en het toekomstperspectief als ondernemer/manager wordt door steeds meer deelnemers herkend. Vooral in Barendrecht zien we een toename in vergelijking met de nulmeting. In Goes is het beeld van de mbo-deelnemers ongeveer gelijk gebleven, waardoor de deelnemers op de locaties Goes en Barendrecht nu een ongeveer gelijk beeld hebben van het Edudelta College (waar het gaat om de campagnedoelstellingen).

4 Beantwoording onderzoeksvragen

4.1 Reikwijdte van de conclusies

Deze rapportage heeft betrekking op de derde meting in de monitoring van de experimenten bij het Citaverde College en het Edudelta College. Het belangrijkste doel van de experimenten is het realiseren van een verhoogde instroom in het groene mbo met name op niveau 4. Op dit moment kan een tussenstand worden gegeven. Op het Edudelta College is de voorlichtingscampagne in 2009-2010 van start gegaan. Hier vormt de derde meting een eerste effectmeting. Op het Citaverde College is in 2006-2007 begonnen met het experiment. Het meten van effecten heeft een langere doorlooptijd: het start met instroom in de brugklas van het vmbo, waarna het vier jaar duurt voordat de eerste leerlingen uitstromen naar vervolgonderwijs. Met de derde meting kan een uitspraak worden gedaan over leerlingen die gedurende het experiment hun sectorkeuze en studiekeuze hebben gemaakt. In de volgende metingen kunnen pas hele cohorten worden gevolgd. Dan zal nog meer duidelijkheid ontstaan over het effect van de twee experimenten op de instroom in het mbo groen.

In dit hoofdstuk worden de vooraf gestelde onderzoeksvragen beantwoord. Per vraag geven we kort de conclusies uit het onderzoek weer. Achter elk antwoord staat een verwijzing naar het deel van het rapport waar de betreffende uitkomsten beschreven staan.

4.2 Onderzoeksvragen experiment Citaverde College

Vragen 1 en 1a t/m d.

1. *Biedt toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod binnen een AOC meer mogelijkheden voor de 'bovenkant' van de AOC-populatie, waardoor een evenwichtiger verhouding tussen de opleidingsniveaus van zijn leerlingenpopulatie ontstaat?*

Ondanks dat de instroom van leerlingen op de locatie Roermond de afgelopen jaren is afgenomen, is het aandeel leerlingen met een citoscore op GL/TL-niveau wel toegenomen. Het afgelopen schooljaar heeft de school voor het eerst meer leerlingen met een citoscore op TL-niveau weten te trekken dan leerlingen op GL-niveau. Het instroomniveau neemt dus toe. We kunnen concluderen dat het Citaverde College is geslaagd in het aantrekken van meer leerlingen op TL-niveau.
De locatie in Nederweert is een voormalige mavo, waar de meeste leerlingen instromen met dit niveau. Op deze locatie is geen sprake van toevoeging van de theoretische leerweg.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.1 en 2.2.2)

1a. *Geeft het experiment het AOC meer ruimte om ook mogelijkheden te bieden aan leerlingen die qua niveau en motivatie voor TL in aanmerking komen (de 'bovenkant' van de vmbo-populatie, waaronder leerlingen met een advies TL/havo) maar wel voor de 'groene leeromgeving' kiezen?*

Het aanbod van de TL speelt op beide locaties van het Citaverde College voor veel leerlingen een rol bij de keuze voor de school. Op het Citaverde College in Roermond kiest ongeveer twee

derde van de leerlingen (mede) vanwege het aanbod van de TL, op de locatie in Nederweert ongeveer 60 procent. In Roermond vindt een groeiend aantal leerlingen de combinatie van TL *én* Groen belangrijk (in 2010-2011 30 procent). De toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod biedt dan ook een uitbreiding van de keuzemogelijkheden van TL-leerlingen. In Nederweert hebben relatief veel minder leerlingen belangstelling voor de combinatie van Groen en TL (16 procent in 2010-2011).
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.1 en 2.2.2)

1b. Kiezen deze leerlingen uiteindelijk ook voor de groene TL en voor het groene mbo 4 niveau?

Op het Citaverde College in Roermond maken leerlingen aan het einde van het derde leerjaar de definitieve sectorkeuze. Voor leerlingen in de TL is dit eigenlijk een vakkenpakketkeuze. In principe volgen alle leerlingen 'vrijwillig verplicht' het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject. Dit vak laat alle leerlingen kennismaken met de sector Groen. Tegelijkertijd biedt het vak een terugvalmogelijkheid richting de GL. Dit schooljaar heeft bijna een kwart van de leerlingen voor de sector Groen gekozen in de GL/TL. Dat betekent een forse daling: de afgelopen jaren koos ongeveer de helft van de leerlingen in Roermond voor de groene TL. Het aantal leerlingen dat aangeeft interesse te hebben in een groene mbo-opleiding is veel kleiner en lijkt niet direct samen te hangen met het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest. We schatten dat jaarlijks ongeveer 10 leerlingen belangstelling hebben voor het mbo-groen.
Ook in Nederweert kiezen de GL/TL-leerlingen aan het eind van de derde klas voor een sector (vakkenpakket). Alle leerlingen volgen in het derde jaar verplicht het beroepsgerichte vak Landbouwbreed. Dit lijkt leerlingen (nog) niet te stimuleren aan het einde van dat schooljaar ook te kiezen voor de sector Groen: slechts een klein gedeelte van de leerlingen (13 leerlingen, 12 procent) kiest voor deze sector. Sinds de verplichtstelling van LBB in 2009-2010 is het aantal leerlingen dat kiest voor de vmbo-sector Groen wel toegenomen van 7 leerlingen in 2008-2009 naar respectievelijk 12 en 13 leerlingen in 2009-2010 en 2010-2011. De interesse voor het mbo-groen is echter niet toegenomen. Jaarlijks tonen ongeveer 5 leerlingen in de derde klas belangstelling voor het volgen van een groene mbo-opleiding.
De keuze voor het groene mbo op niveau 4 wordt behandeld onder vraag 4.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1 en 2.3.2)

1c. Vindt er opstroom plaats vanuit vmbo-KL/GL naar de TL?

Sinds de start van het experiment in Roermond is het aantal leerlingen dat vanuit de KGT-klassen doorstroomt naar de GL/TL toegenomen van 38 procent in 2006-2007 naar 50 procent in 2010-2011. Dit percentage lag in 2007-2008 echter op 65 procent. Sinds dat jaar is de doorstroom richting de GL/TL jaarlijks steeds iets verder afgenomen. Dat heeft te maken met de strengere determinatie-eisen, zodat leerlingen niet alsnog in de bovenbouw 'terugzakken' naar de KL, of slagen met een te groot verschil tussen de SE- en CE-cijfers.
In 2009-2010 had ongeveer 40 procent van de leerlingen in de GL/TL-klassen een basisschooladvies op KL-niveau (of lager) gekregen. De verwachting is dat ook dit percentage zal afnemen als gevolg van de strengere determinatie. We kunnen concluderen dat opstroom zeker nog wel plaatsvindt, maar door strengere eisen wel steeds verder afneemt.
Voor de locatie Nederweert is deze vraag niet van toepassing.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1)

1d. Komen bovenstaande keuzes en overwegingen tot uitdrukking in de communicatie met en de keuzes van ouders en leerlingen in het Primaire Onderwijs (PO), zodat zij uiteindelijk voor de TL aan een vmbo-groen opleiding aan een AOC kiezen?

In deze meting is deze vraag niet opnieuw onderzocht. Het antwoord op deze vraag is terug te vinden in de rapportage over de tweede meting. In die rapportage staat daarover:
"De mogelijkheid om voor de TL te kiezen op Citaverde Roermond wordt gecommuniceerd met (toekomstige) ouders en leerlingen en met basisscholen in de regio. Het afgelopen jaar is de bekendheid van de TL niet verder toegenomen. In vergelijking met de andere scholen is het TL-aanbod van Citaverde Roermond nog relatief weinig bekend. Het aanbod van de leerwegen speelt voor veel leerlingen echter wel een rol bij de keuze voor een school. Ongeveer de helft van de leerlingen die voor het Citaverde College heeft gekozen heeft dit om het aanbod van de TL gedaan.
In Nederweert ligt de situatie anders omdat het TL-aanbod daar wel bekend is bij ouders en leerlingen. Het gaat daar niet om toevoeging van een TL-aanbod aan het vmbo-groen".

1e. Wat zijn de feitelijke motieven voor keuze van ouders en leerlingen die wel en niet instromen in de TL-groen?

Op beide locaties kiest een kleine groep van ongeveer 10 leerlingen expliciet vanwege 'groene' motieven voor de school. Deze leerlingen hebben interesse in het groene vmbo en hebben veelal het voornemen om na het vmbo door te stromen naar het mbo-groen. Een grotere groep leerlingen vindt het aanbod Groen interessant in combinatie met het aanbod van de TL. Op beide locaties gaat het om ongeveer 17-18 leerlingen. In Nederweert kiest ongeveer driekwart van de leerlingen voor de school zonder interesse te hebben in het groene onderwijs. In Roermond ligt dit percentage lager, maar toch nog op 50 procent. De meeste van deze leerlingen kiezen voor de school vanwege de TL. In Nederweert spelen voor veel leerlingen (30 leerlingen) ook andere motieven dan Groen of TL een belangrijke rol.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.1 en 2.2.2)

Vragen 2 en 2a t/m c.

2. Is het mogelijk TL 'groen in te vullen' en wat is de meerwaarde van deze groene invulling?

2a. In hoeverre realiseert het experiment een 'groene' inrichting van de TL? Op welke wijze wordt de groene invulling vorm gegeven (programma, praktijkleren, LOB)?

Op beide scholen komen vrijwel alle leerlingen in aanraking met Groen doordat zij een groen beroepsgericht vak moeten volgen. In Roermond is dit het Groene Leertraject, in Nederweert het vak Landbouwbreed. Doordat (bijna) alle leerlingen deze vakken volgen, nemen zij kennis van vakinhouden en beroepsmogelijkheden. Naast het beroepsgerichte vak maken leerlingen ook op andere manieren kennis met verschillende sectoren, waaronder Groen. Zo krijgen alle leerlingen in de brugklas Praktische Sector Oriëntatie (beide locaties), volgen zij een beroepskeuzeprogramma (Roermond), doorlopen zij een LOB-programma (Nederweert) of lopen zij een korte stage (Nederweert).
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1 en 2.3.2)

2b. Wat is het effect van de groene invulling op motivatie en leerresultaat van de leerling?

In Roermond is het Groene Leertraject 'vrijwillig verplicht' voor alle leerlingen in de GL/TL. Niet alleen maken zij kennis met de groene sector, ook biedt het een terugvalmogelijkheid naar de GL. Leerlingen die kiezen voor de sector Economie in het vmbo hebben vanwege de vakken die

zij volgen geen terugvalmogelijkheid (met de vakken die zij volgen is de sector Groen niet te 'reconstrueren'). Deze leerlingen volgen om die reden niet altijd het beroepsgerichte Groene Leertraject. Ze hebben immers toch niet de mogelijkheid om terug te zakken naar de GL. Dit schooljaar hebben veel meer leerlingen voor de sector Economie gekozen. Zij volgen mogelijk niet allemaal het Groene Leertraject (om bovengenoemde redenen). Ook hebben veel minder leerlingen voor de sector Groen gekozen. Mogelijk is dit een signaal dat minder leerlingen gemotiveerd zijn om kennis te maken met de sector Groen. We verwachten dat het aantal leerlingen dat interesse toont in het mbo-groen ongeveer gelijk blijft; zij vormen een kleine 'harde kern' van ongeveer 10 leerlingen
Op de locatie Nederweert beslissen leerlingen aan het einde van het derde leerjaar of zij examen willen doen in het vak Landbouwbreed. Bijna 90 procent van de leerlingen kiest ervoor dit *niet* te doen. Zij geven aan geen interesse te hebben in het vak, het vak niet leuk te vinden of het vak niet nodig te hebben om een diploma te behalen. Wel kiezen iets meer leerlingen voor de sector Groen sinds het vak Landbouwbreed verplicht is gesteld. Het aantal leerlingen dat aangeeft interesse te hebben in het mbo-groen is echter nog niet toegenomen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1 en 2.3.2)

2c. Wat is het effect van deze invulling op de verspreiding van relevante groene kennis en voor het overbrengen van een positieve houding ten opzichte van groene thema's binnen het beleid van de minister van LNV?

De kennis van leerlingen over 'groene' thema's en voor 'groene' beroepen en beroepsopleidingen wordt aanmerkelijk vergroot doordat vrijwel alle leerlingen op beide scholen het beroepsgerichte vak (Groene Leertraject, Landbouwbreed) volgen. Zoals gezegd leidt dit vooralsnog niet tot een grotere interesse voor een vervolgopleiding in het mbo groen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1 en 2.3.2)

Vragen 3 en 3a.

3. Wat is het effect van het TL-experiment op de regionale positie van het AOC?

Naast het Citaverde College in Roermond wordt de TL in Roermond en omgeving op nog 4 scholen aangeboden. Dit leidt tot spanningen in de samenwerking, want de concurrentie om de leerling is groot. Hoewel geen *gevolg* van het experiment, heeft de tijdelijke licentie wel geleid tot een nog groter TL-aanbod.
De locatie in Nederweert heeft van oudsher al de TL in huis. Het aanbod van de TL heeft hier dan ook geen effecten. Sinds enkele jaren is er ook een vmbo+-aanbod voor leerlingen met een havo-perspectief. Voor de GL/TL-brugklassen werden in het verleden ook leerlingen met een BL-advies aangenomen op het Citaverde College. Omdat het veel leerlingen niet succesvol waren (zij haalden het niveau niet) is besloten deze leerlingen niet meer toe te laten. Dit heeft op de VO-scholen in Weert tot ongenoegen geleid. Zij redeneren dat de locatie Nederweert wel de bovenkant van het vmbo wil bedienen, maar niet de onderkant.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.4)

3a. Wat is het effect van toevoeging van een TL aan het onderwijsaanbod op de positie van het AOC binnen de regionale context in termen van leerlingenstromen in en naar een AOC en de VO scholen in de regio?

De toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod op het Citaverde College Roermond heeft geleid tot extra concurrentie tussen scholen om de TL-leerling. Er is al geconcludeerd dat het Citaverde College slaagt in het aantrekken van leerlingen met TL-niveau. De locatie Roermond

heeft vooral concurrentie van 'de buurman' MAVO Roermond. De profilering van deze school als 'echte mavo' heeft veel leerlingen aangetrokken. Niet alle leerlingen op deze school halen het niveau van de TL. Zij moeten overstappen naar een andere school. Vanwege de nabijheid kiezen relatief veel leerlingen voor een overstap naar het Citaverde College. Dit zijn leerlingen die vaak pas in de bovenbouw instromen op de school. Het Citaverde College vindt het lastig om goed om te gaan met de problemen die gepaard gaan met deze overstap.
In Nederweert is geen sprake van een toevoeging van de TL en is deze vraag dus niet van toepassing.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.4)

Vragen 4 en 4a.

4. Vindt meer doorstroom naar 4 mbo niveau (groen en niet-groen) plaats?
Het eerste cohort leerlingen dat het experiment geheel heeft doorlopen is in 2009-2010 uitgestroomd. Op beide locaties kiest meer dan 90 procent van de leerlingen voor een vervolgopleiding in het mbo, de overige leerlingen stromen door naar het havo. Een beperkt aantal leerlingen kiest voor het mbo-groen. In Roermond hebben 9 leerlingen (14 procent) voor een groene mbo-opleiding gekozen, wat een daling betekent ten opzichte van de voorgaande jaren. Deze daling heeft mogelijk te maken met het verdwijnen van enkele populaire mbo-opleidingen op de mbo-locatie in Roermond. In Nederweert hebben 7 leerlingen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen gekozen; een gemiddelde vergeleken met de twee jaren ervoor.
Het experiment lijkt dan ook nog niet te leiden tot meer doorstroom naar groene mbo-opleidingen op niveau 4.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.4.1 en 2.4.2)

4a. Wat is het effect van het experiment op de doorstroom vanuit vmbo-groen naar groen mbo, niet-groen mbo en naar havo? En wat is het studiesucces in het vervolgonderwijs?
Het eerste gedeelte van de vraag is terug te lezen bij de vorige vraag. Het studiesucces is niet gemeten. In 2009-2010 zijn de eerste leerlingen uitgestroomd die sinds de start van het experiment op het Citaverde College in Roermond op school hebben gezeten. Het zijn leerlingen die tijdens de derde meting net waren gestart in het mbo of havo. Het is daarom te vroeg om studiesucces in het vervolgonderwijs te kunnen meten.

Vragen 5 en 5a t/m b.

5. Zijn er mogelijke (ongewenste) neveneffecten en wat zijn deze? Zijn er ongewenste neveneffecten binnen het groene onderwijs?
In de beeldvorming van sommige ouders komen er steeds meer allochtone leerlingen op scholen in Roermond en Weert. Het Citaverde College staat – in ieder geval volgens de (sector)directeuren van de omliggende scholen – bekend als 'witte' school. Cijfers over de herkomst van de leerlingen en hun ouders ondersteunen dit. Ouders en leerlingen van het Citaverde College hechten minder vaak dan ouders en leerlingen van andere scholen waarde aan een mix van autochtone en allochtone leerlingen. Ook kiezen zij vaker voor de school omdat er vooral autochtone leerlingen op zitten. Ouders en leerlingen voor wie het aantal allochtone leerlingen op scholen in Weert en Roermond een probleem vormt, kiezen in de toekomst mogelijk voor het Citaverde College. Dit kan mogelijk leiden tot segregatieproblemen.
Daarnaast zijn op beide locaties enkele andere neveneffecten aan te wijzen. Deze zijn eerder al genoemd: in Roermond is de concurrentie om de TL-leerling groot wat leidt tot spanningen, in

Weert zijn scholen ontevreden over het feit dat het Citaverde College in Nederweert geen leerlingen met een BL-advies meer aanneemt.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.3, 2.2.4)

5a. Wat is het effect op de concurrentie en samenwerking tussen de scholen in de regio?
Zie het antwoord op de vorige vraag en de vragen 3 en 3a.

5b. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen omliggend onderwijs?
Zie het antwoord op vraag 5 en de vragen 3 en 3a.

4.3 Onderzoeksvragen experiment Edudelta College

Vragen 1 en 1a t/m b.

1. *Wat is het effect van het TL-experiment (voorlichting en loopbaanoriënterende activiteiten op VO-scholen in de omgeving van het AOC) op de regionale positie van het AOC?*

Het effect van de voorlichting is vooralsnog beperkt. In Zeeland is de naamsbekendheid van Edudelta toegenomen, met name op één school. Voor het overige is er weinig tot geen effect meetbaar wat betreft naamsbekendheid, imago of leerlingenstromen.
Loopbaanoriënterende activiteiten zijn niet uitgevoerd in het kader van het experiment.
(Zie paragraaf 3.1 en 3.3.3)

1a. Wat is het effect op de leerlingenstromen in en naar een AOC en de omliggende VO-scholen?

Het experiment is gestart in 2009-2010. Leerlingen die in 2009-2010 hun diploma hebben gehaald zijn nog niet of nauwelijks met experiment in aanraking geweest. Op de scholen in de beide regio's kiest slechts een zeer beperkt aantal leerlingen voor mbo-groen. De meeste leerlingen kiezen voor andere mbo-sector of voor het havo.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 3.3.1 en 3.3.2)

1b. Wat is het effect van het experiment op de naamsbekendheid en imago van het groene onderwijs?

De naamsbekendheid in regio Zuid-Holland Zuid is als gevolg van de campagne niet toegenomen bij leerlingen in tweede of derde klas. De naamsbekendheid in Zeeland is toegenomen van 14 naar 25 procent, gedeeltelijk als gevolg van de campagneactiviteiten. De voorlichting heeft maar op één school echt geleid tot meer bekendheid. Op andere scholen is er geen of nauwelijks effect. Relatief weinig leerlingen zijn bekend met het Edudelta College. Leerlingen die wel bekend zijn met de school zijn meestal niet inhoudelijk op de hoogte van wat de school biedt.
Het algemene beeld dat leerlingen hebben van de groene sector is niet negatief.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 3.2.2)

Vragen 2 en 2a.

2. Vindt meer doorstroom naar 4 mbo niveau (groen en niet-groen) plaats?
Zie de beantwoording van vraag 1. Er is geen effect meetbaar van het experiment op de doorstroom. Dat wordt deels veroorzaakt door dat het experiment nog maar kort loopt.

2a. Wat is het effect van het experiment op de doorstroom vanuit vmbo-TL naar groen mbo, niet-groen mbo en naar havo? Wat is het studiesucces in het vervolgonderwijs? Hoe ziet het totaalplaatje van de leerlingenstromen in de regio eruit?
Zie beantwoording vorige vraag. Het experiment loopt nog te kort om studiesucces te kunnen meten.

Vragen 3 en 3a t/m b.

3. Zijn er mogelijke (ongewenste) neveneffecten van experiment wat zijn deze?
Er zijn geen neveneffecten bekend geworden.

3a. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen het groene onderwijs (zoals segregatieproblematiek)?
Er zijn geen neveneffecten bekend geworden.

3b. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen omliggend onderwijs?
Er zijn geen neveneffecten bekend geworden.

Vragen 4 en 4a t/m b.

4. Wat is het effect van het bieden van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) gericht op de groene sector/mbo-groen niveau 4 aan TL-leerlingen op niet-groene scholen?
Deze activiteit wordt in het experiment niet uitgevoerd (zie paragraaf 1.3).

4a. Wat is het effect van het aanbieden van LOB aan TL-leerlingen op de positie van het AOC binnen de regionale context (in termen van leerlingenstromen in en naar een AOC en de VO-scholen in de regio), en daarop aansluitend het vervolgonderwijs?
Deze activiteit wordt in het experiment niet uitgevoerd (zie paragraaf 1.3).

4b. Waarin onderscheiden de voorlichting en LOB-activiteiten in het experiment zich van de 'reguliere' LOB-activiteiten in het vmbo-TL (buiten het experiment)?
Deze activiteit wordt in het experiment niet uitgevoerd (zie paragraaf 1.3).

Bijlage 1 - Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College

Schoolkeuze

Aantallen en respons

	2008-2009			2009-2010			2010-2011		
	*leerlingen**		*ouders*	*leerlingen**		*ouders*	*leerlingen **		*ouders*
	Aantal	Aantal	Respons	Aantal	Aantal	Respons	Aantal	Aantal	Respons
Citaverde College in Roermond	70	49	37%	76	37	46%	61	39	60%
Scholen omgeving Roermond	132	62	44%	224	155	69%	239	138	53%
Citaverde College Nederweert	119	81	68%	146	96	64%	108	73	65%
Scholen omgeving Weert	55	27	49%	97	60	55%	134	80	58%

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 95-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Aantal scholen in meting

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Citaverde College in Roermond	1	1	1
Scholen omgeving Roermond	4	4	3
Citaverde College Nederweert	1	1	1
Scholen omgeving Weert	1	2	2

Sectorkeuze

Aantallen en respons

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**
	Aantal	Aantal	Aantal
Citaverde College in Roermond	68	47	geen
Scholen omgeving Roermond	91	32	195
Citaverde College Nederweert	101	geen	70
Scholen omgeving Weert	59	geen	108**

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 90-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

** Respons is 68%

Aantal scholen in meting

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Citaverde College in Roermond	1	1	1
Scholen omgeving Roermond	3	1	3
Citaverde College Nederweert	1	-	1
Scholen omgeving Weert	1	-	1

Studiekeuze

Aantallen en respons

	2009-2010				2010-2011	
	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen		*Ingevulde vragenlijsten van ouders*		*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen*	
	Aantal	Respons	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Citaverde College in Roermond	20	24%	20	24%	26	38%
Scholen omgeving Roermond	40	27%	44	30%	72	42%
Citaverde College Nederweert	22	32%	27	40%	43	48%
Scholen omgeving Weert	75	63%	100	79%	71	41%

Aantal scholen in meting

	2009-2010	2010-2011
Citaverde College in Roermond	1	1
Scholen omgeving Roermond	3	3
Citaverde College Nederweert	1	1
Scholen omgeving Weert	2	1*

* TL-leerlingen in Weert zitten allemaal in de bovenbouw op één school.

Bijlage 2 - Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Edudelta College

Sectorkeuze

Aantallen en respons

	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**
	2009-2010
	Aantal
Scholen omgeving Goes	107
Scholen omgeving Barendrecht	192

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Aantal scholen in meting

	2009-2010	**2010-2011**
Scholen omgeving Goes	2	3
Scholen omgeving Barendrecht	4	9

Studiekeuze

Aantallen en respons

	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen			
	2009-2010			
	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Scholen omgeving Goes	48	27%	62	35%
Scholen omgeving Barendrecht	105	33%	79	31%

Aantal scholen in meting

	2009-2010	**2010-2011**
Scholen omgeving Goes	3	3
Scholen omgeving Barendrecht	5	9

Instroom Edudelta College

Aantallen en respons

	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen			
	2008-2009		**2009-2010**	
	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Instroom Edudelta College Goes	82	90%	84	77%
Instroom Edudelta College Barend-recht	6	15%*	42	100%

* Vanwege de lage respons is in 2008-2009 de vestiging in Barendrecht niet meegenomen in het onderzoek waar het gaat om het schooljaar 2008-2009.

Bijlage 3 - Overzicht gesproken personen

Citaverde College Roermond

Citaverde College Roermond	Bart Dirkx – adjunct-directeur vmbo
MAVO Roermond	Peter van der Meij – afdelingsleider klas 1 en 2
Niekée	Richard Coenen – teamleider bovenbouw
BC Broekhin Roermond	Henk Giesbers – adjunct locatiedirecteur
BC Broekhin Swalmen/Reuver	Jos Verboeket – afdelingsleider leerling en loopbaan

Citaverde College Nederweert

Citaverde College Nederweert	Bart Fijen – locatiedirecteur
Het College Weert	Peter-Mathijs Linsen – sectordirecteur vmbo
Philips van Horne SG Weert	Jeroen Vegter – sectordirecteur klas 1 en 2
Het Kwadrant Weert	Jan Mueters – directeur